

Голас Радзімы

№ 51 (2089)
22 снежня 1988 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Зіма прыйшла на Беларусь. Уладарыць яна і ў Купалавай Вязынцы. Сцішыліся прысады вакол Дома-музея, зацягнута лёдам гладзь сажалкі, пад лёгкімі масткамі спынілася і без таго няспешная плынь. Уся сядзіба і яе наваколле нібы ў задуменні. Аб чым? Можна, аб убачаным за доўгі і шумны летні турыстычны сезон! Шмат людзей пабывала ў Вязынцы — і прыездных з далёкіх краёў, і сваіх, беларускіх: тут месца асобае, запаведнае.

Фота С. БАРУШКІ.

ВЕЧАРЫ

ПРЫСВЕЧАНЫ ЮБІЛЕЮ

У пастаянным прадстаўніцтве Беларускай ССР пры міжнародных арганізацыях у Вене адбыўся вечар, прысвечаны маючаму адбыццю 70-годдзю ўтварэння БССР і Камуністычнай партыі Беларусі. У ім прынялі ўдзел прадстаўнікі сацыялістычных краін.

Выступаючы на вечары, пастаянны прадстаўнік БССР В. Баравікоў расказаў аб гістарычным мінулым Беларусі, сённяшніх буднях рэспублікі, яе дасягненнях у галіне эканомікі і культуры, спыніўшы на працэсе перабудовы, які адбываецца ў краіне.

Удзельнікам сустрэчы, якая прайшла ў цёлай, дружалюбнай атмасферы, быў прадэманстраваны дакументальны фільм аб Беларускай ССР.

МІЖНАРОДНЫЯ СУСТРЭЧЫ

ЗАВЕРШАНЫ ВІЗІТ У ШВЕДЦЫЮ

У Стакгольме адбылася сустрэча міністра замежных спраў Швецыі Стэна Андэрсана з савецкай парламенцкай дэлегацыяй на чале са Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР Г. Таразевічам. Міністр перадаў сячваранні караля, урада і народа Швецыі кіраўніцтву і народу Савецкага Саюза ў сувязі з цяжкімі вынікамі землетрасення ў Арменіі.

Кіраўнік шведскай дыпламатыі даў высокую ацэнку мірным ініцыятывам, аб'яўленым М. С. Гарбачовым у ААН. Буйное аднабаковае скарачэнне Узброеных Сіл, якое намячае Савецкі Саюз, адзначыў ён, сведчыць аб важным прагрэсе ў справе раззбраення. Рэалізацыя гэтых мер пазыўна адаб'ецца на ўсім міжнародным становішчы.

ДЭЛЕГАЦЫІ

ГОСЦІ РЭСПУБЛІКІ

Удзельніцы міжнароднай сустрэчы-дыялога «Новае палітычнае мысленне і жаночы рух», якія прыбылі ў Мінск з культурна-азнаямленчай мэтай, нанеслі візіт намесніку Старшыні Савета Міністраў БССР Ніне Мазай. Актывісткі Міжнароднага жаночага руху пабывалі ў Беларускай навукова-даследчым інстытуце аховы мацярынства і дзяцінства, азнаёміліся з работай жансаветаў, наведалі шэраг сацыяльна-бытавых і прамысловых аб'ектаў.

У Мінску знаходзілася дэлегацыя юрыстаў Шры Ланкі на чале з віцэ-прэзідэнтам Лігі ланка-савецкай дружбы В. В. Куларатке. Члены дэлегацыі сустрэліся з пракурорам БССР Г. Тарнаўскім, прадстаўнікамі рэспубліканскай адвакатуры і актывістамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Ланкійскія госці азнаёміліся з выдатнымі мясцінамі горада, агляделі экспазіцыю Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклалі кветкі.

НАВУКОВА-ТЭХНІЧНЫ ПРАГРЭС

Высокай ступенню аўтаматызацыі адрозніваецца ад агрэгатаў, што выпускаліся раней, новы вертыкальна-фрэзерны, свідравальна-расточны модуль, выпуск якога асвойваецца цяпер у Гомельскім вытворчым станкабудуўнічым аб'яднанні імя Кірава. У канцы гэтага года гамальчане разлічваюць прадэманстраваць навінку ў ЗША, а ў наступным — сабраць першыя дзесяць модуляў па заказах спажывцоў.
НА ЗДЫМКУ: звяно Леаніда КАРПАВА занята на зборцы гарызантальна-фрэзерных станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем.

САДРУЖНАСЦЬ

НА БЕЗВАЛЮТНАЙ АСНОВЕ

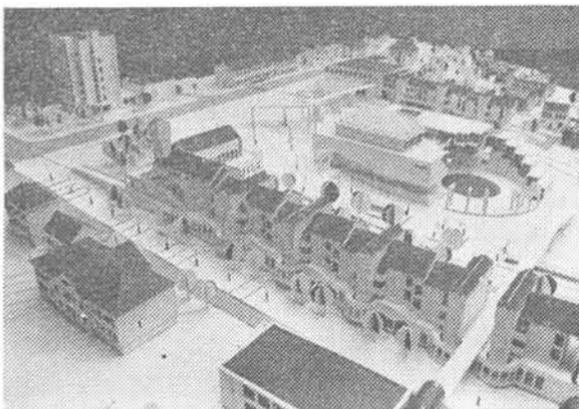
Арыгінальны будынак, сцены і дах якога з'яўляюцца сярэбраным адлівам, менш чым за два месяцы з'явіўся ў саўгасе-камбінаце «Мір» Баранавіцкага раёна. Такі незвычайны аб'ект з мета-

лаканструкцый узялі спецыялісты з Чэхаславакіі, з якімі працаўнікі гаспадаркі падтрымліваюць цесныя сувязі каля дзесяці гадоў. А прызначаецца гэта памяшканне для захоўвання сена. Усе працэсы ад закладкі да выгрузкі кармоў, падтрымка неабходнага тэмпературнага рэжыму тут поўнаасцю механізаваны.

Такое сховішча жывёлаводы гаспадаркі атрымалі не бясплатна. У сваю чаргу, яны данамаглі сваім партнёрам з брацкай краіны набыць элітнае насенне збожжавых, мінеральныя ўгнаенні, металарэзныя абсталаванне.

Новы дагавор на пяць гадоў, заключаны паміж саўгасам-камбінатам «Мір» і дзяржгасам «Высоке-над-Іезера», прадугледжвае шэраг узаемавыгадных здзелак на безвалютнай аснове.

ТВОРЧАСЦЬ МАЛАДЫХ

У Мінску завяршыўся агляд-конкурс работ маладых архітэктараў рэспублікі. У Доме тэхнікі было прадстаўлена больш двухсот работ трыццаці пяці аўтараў. Вышэйшую ўзнагароду конкурсу — Гран-пры — атрымаў праект забудовы цэнтра горада Глыбокае Віцебскай вобласці, які распрацаваны архітэктарамі «Мінскграмадзянпраекта» Аляксандрам Пятасевічам і Іосіфам Вайцяховічам. Многія работы беларускіх горадабудуўнікоў рэкамендаваны для ўдзелу ва Усесаюзным аглядзе-конкурсе маладых архітэктараў.
НА ЗДЫМКУ: макет забудовы цэнтра горада Глыбокае, які адзначаны Гран-пры.

ГРОШЫ ДЛЯ ІДЭІ

ІДЭЕ НАВАТАР... У БАНК

Непадуладны ведамасным амбіцыям толькі што адкрыты ў Мінску новы фінансавы орган — Інавацыйны банк (МІБ). Ён пачынае ўвасабляць у жыццё мары наватараў, матэрыяльна стымуляваць ініцыятыву калектываў вучоных і работнікаў вытворчасці, асобных энтузіястаў навукова-тэхнічнага прагрэсу. Асноўныя намаганні МІБ накіруе на распрацоўку і ўкараненне найбольш эфектыўных вынаходстваў і новаўвядзенняў, павышэнне тэхнічнага ўзроўню і канкурэнтаздольнасці савецкай тэхнікі, тавараў народнага спажывання.

Добраахвотныя ўклады ў фонд МІБа ўнеслі дванаццаць заснавальнікаў, у тым ліку Міністэрства лёгкай прамысловасці і народнай адукацыі рэспублікі, Беларускай рэспубліканскай савет ІТВР, Акадэмія навук БССР, аўтамабільны і трактарны заводы, маладзёжнае гаспадарства аб'яднанне «Вектар».

Банк камерцыйнага плана існуе дзякуючы акцыянерам. Хутка пачнецца напаўненне «партфеля заказаў», у якім будуць і каштоўныя новаўвядзенні, якія не знайшлі раней фінансавай падтрымкі з-за бюракратычных затрымак.

ПРАДУНЦЫЯ ЗА МЯЖУ

ЯКАСЦЬ ГАРАНТУЕЦА

Першым замежным партнёрам Гомельскага вытворчага аб'яднання мяса-малочнай прадукцыі стала Аўстрыя. Суды з Калінкавіцкага мясакамбіната пачалася пастаўка малочнага бялку — казеіну.

У няпростых умовах працуюць харчовыя прадпрыемствы Гомельшчыны. Каб прадухіліць пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС паступленне на стол забруджаных прадуктаў, у аб'яднанні праведзена вялікая работа па пераўзбраенню цэхаў і ўчасткаў.

ЗАХАПЛЕННІ

ЦЭНТР ТЭХНІЧНАЙ ТВОРЧАСЦІ

Першы клуб самадзейнай тэхнічнай творчасці з'явіўся ў Ляхавіцкім раёне. Ён адкрыты ў калгасе імя Ламаносава. А ініцыятарам яго стварэння стаў старшыня праўлення гаспадаркі, Герой Сацыялістычнай Працы Генрых Трацяк. У сельскай моладзі ёсць добрае месца для творчага пошуку: побач з машынным дваром пабудавана спецыяльнае памяшканне, дзе пад кіраўніцтвам вопытнага інжынера будуць праводзіцца тэарэтычныя і практычныя заняткі. Тут жа абсталавана і майстэрня, аснашчаная станкамі, інструментам, прыборамі.

Цяпер вечарам і ў выхадныя дні клуб стаў любімым месцам адпачынку моладзі, дзе з цікавасцю можна правесці вольны час. Плануюць тут выпускаць і розныя вырабы, укараніць платныя паслугі, з тым каб цэнтр тэхнічнай творчасці быў самаакупным і прыбытковым.

ПАСЛЯ ЗЕМЛЕТРАСЕННЯ

ДАПАМОГА АРМЕНІІ

7 снежня ў Закаўказзі адбылося моцнае землетрасенне. Па сваёй сіле яно не мае сабе роўных у бягучым стагоддзі ва ўсёй Еўропе. Ад стыхій магутнасцю звыш 10 балаў асабліва пацярпела Армянская ССР. Ленінакан, Спітак, Кіравакан, іншыя гарады і населеныя пункты былі разбураны. Загінуўшых і раненых налічваюцца дзесяткі тысяч. Паўмільёна людзей засталіся без прытулку.

Трагічныя падзеі ў Арменіі не пакінулі нікога абыйкавым як у нашай краіне, так і ў многіх краінах свету, што аказваюць у гэтыя дні пацярпеўшым бескарысліваю дапамогу. У раёны бедства накіроўваюцца медыкаменты, прадукты харчавання, будаўнічыя матэрыялы, тэхніка, адзенне. Едуць урачы, вучоныя-сейсмолагі, выратавальнікі, паступаюць грашовыя пераводы.

Не засталіся ўбакі і працоўныя нашай рэспублікі. Яны ў ліку першых адгукнуліся на бяду брацкага народа. Як расказаў журналістам старшыня Белсаўпрофа, старшыня рэспубліканскай камісіі па арганізацыі дапамогі насельніцтву Армянскай ССР У. Ганчарык, сапраўды ўсё на сельніцтва Беларусі аказвае неадкладную дапамогу Арменіі. Працоўныя калектывы, прафсаюзныя арганізацыі вырашылі правесці суботнікі, адпрацаваць дадатковыя змены, а заробленыя сродкі аддаць у фонд дапамогі пацярпеўшым ад землетрасення. 300 тысяч рублёў пералічыла на рахунак 700412 вытворчае аб'яднанне «Гарызонт», наступным укладам стане сума 100 тысяч рублёў — аднадзённы заробтак рабочых і служачых.

Калектывы Мінскага тонкасукоўнага аб'яднання вырашылі перадаць армянскаму народу 24 тысячы рублёў — прэмію, атрыманую за перамогу ва Усесаюзным сацыялістычным спаборніцтве. Грашовую і матэрыяльную дапамогу аказалі Мінскі завод халадзільнікаў, многія іншыя прадпрыемствы рэспублікі. Значныя сумы пералічыла Саюзам архітэктараў БССР, Таварыствам Чырвонага Крыжа, прыватнымі асобамі.

За кошт атрыманай у рэспубліцы звышпланавай прадукцыі ў Арменію адпраўлены прадукты харчавання, прадметы першай неабходнасці, медыкаменты. Самалёты ваеннай авіяцыі даставілі ў пацярпеўшыя раёны тэхніку: краны, кампрэсары, перасоўныя электрастанцыі, газазварачныя апараты, іншыя машыны і механізмы. — 217 паслапоў Беларусі пачалі ўжо на месцы ліквідацыю вынікаў землетрасення. Загружаны і чакаюць адпраўкі ў Арменію 23 самалёты, а па чыгуныцы ў Ерэван прыбыў яшчэ адзін груз з БССР — 126 аўтамабіляў «МАЗ», 15 аўтапагрузчыкаў, спецадзенне, будаўнічыя матэрыялы.

У гэтыя дні многія грамадзяне перадаюць у фонд дапамогі армянскаму народу рэчы, прадукты харчавання, медыкаменты.

Тысячы армянскіх сем'яў атрымаюць часовае жыллё з фондаў іншых рэспублік. Ужо цяпер яны выязджаюць у гарады і вёскі краіны, дзе атрымліваюць добраўпарадкаваныя кватэры, работу па спецыяльнасці, грашовую і матэрыяльную дапамогу.

Асабліва цяжка дзецям-сіротам. Ім прадстаўляюцца лепшыя санаторыі, піянерскія лагеры. Грамадзяне Савецкай краіны выказваюць жадаючы ўсынавіць іх або прапануюць прытулак. Аб гэтым, напрыклад, заявіла камісія дырэктар гасцініцы пасёлка Сосны, што пад Мінскам, Н. Пераслаўцава і многія, многія іншыя жыхары Беларусі.

Шмат жадаючых прыняць асабісты ўдзел у ліквідацыі вынікаў землетрасення. У штаб аперацыйнай групы Белсаўпрофа звяртаюцца асобныя грамадзяне і арганізацыі. Напрыклад, 25 студэнтаў Мінскага медыцынскага інстытута выказалі жадаючы адправіцца на дапамогу. У рэспубліцы пачалася падрыхтоўка да фарміравання будаўніча-мантажнага поезда, які будзе ўзводзіць жыллі і іншыя аб'екты ў Ленінакане.

Зразумела, што не ўсіх жадаючых змогуць прыняць у Арменіі. Ужо сфарміраваным атрадам мы прапануем працаваць у Беларусі, а заробленыя грошы пералічыць у фонд пацярпеўшых ад землетрасення. Наперадзе яшчэ многа работы. І кожны зможа ўнесці свой уклад у агульную для ўсёй краіны справу.

У Віцебску фарміруецца эшалон будаўнічай тэхнікі для Арменіі.

ЧАСАМ яму здавала-ся, што ва ўсёй сіс-тэме адукацыі і выха-вання адбываецца нейкі пад-ман. Гаварылі аб накіраванні ведаў, аб тым, што трэба быць карысным грамадству. А да душы вельмі часта не даходзілі. Чаму? Хіба не бачна выдаткаў ад такой ад-набокасці? Хіба ж не адсюль пачынаюцца сумленне, сорам і гонар? Так, адсюль. І ён не стаў больш раздумваць, ваганца і адкладваць. Пачаў дзейнічаць.

Дырэктарам у Валосавіцкую сярэдняю школу, што ў Талачынскім раёне, Канстанціна Рамановіча пакірава-лі п'ядаўна. Да гэтага праца-ваў у суседняй васьмігодцы настаўнікам. Пятнаццаць га-дзінак — быццам абарваная і абьякава рассыпаная пя-лэсткі рамонку, такім суст-рэла яго новае месца. Цяжка было глядзець на няўтуль-ныя класы, пустыя сцены ка-лідораў, запунчаны школь-ны двор. Эстэтыка стала першым пялэсткам яго мадэ-лі выхавання душы. Пачаў з самага простага: сабраў вуч-няў і разам з імі ўзяўся аб-клеіваць класы белаю папе-рай.

— Дзівак — дырэктар. Быццам першы дзень у вяс-ковай школе, — абміркоўва-лі настаўнікі паводзіны свай-го кіраўніка. — Дзеці ж гэ-тыя шпалеры заўтра і абды-руць, і размалююць так, што ў клас сорамна зайсці будзе.

— А што, гэта ж ідэя — размалюваць! Як мяркуецца, хлопцы, дзяўчаты? — звяр-нуўся тады дырэктар да вуч-няў. Які чакаў яго адказ? Падтрымка? Захапленне? Эн-тузіязм? Адказам было абья-кавае маўчанне, пасіўнасць, што ўкаранялася ў школьні-каў гадамі. Але новы дырэк-тар не адступіў. Падказаў сюжэты: беларускія вясючкі, мадэль атама, пейзаж — у адпаведнасці з прызначэннем класа: беларускай літарату-ры, фізікі, біялогіі... Кара-цей, падштурхнуў да дзей-насці.

Памыліліся педагогі ў сва-іх прагнозах наконт новых белых шпалераў: беражліва захоўвалі сваю творчасць школьнікі. Пакуль не перай-шлі ў новую школу, усё зас-тавалася ў першалачатковым выглядзе.

А Канстанцін Рамановіч усё не сунімаўся. Цяпер яго хвалявала тэрыторыя вакол школы, якая на той час вы-глядала сапраўднай пусткай. Канстанцін Іванавіч даўно захапляўся кветкамі. За ўласныя грошы набыў насен-не. Пабудавалі са старша-класнікамі цяпліцу, вырастці-лі расаду.

Улетку навокал калыхала-ся, плыло, палымнела жы-вое чырвонае мора — цюль-паны, гваздзікі, ружы. Віла-ся праз яго ад вёскі да са-май школы, быццам таню-сенькая ручайка, агуратная

вузкая сцяжынка, па якой кожны дзень ішлі да свайго настаўніка дзеці.

Самы моцны выхавальнік чалавека, мяркую К. Рамановіч, — праца. Яна і стала другім пялэсткам яго выха-ваўчай мадэлі. Шмат давля-ся падумаць і папрацаваць дырэктару школы. Але ўсё ж цяпліцу для расады кветак разам з вучнямі расшырылі, папоўнілі разнастайнымі сар-тамі. Яна стала ў Валосаві-чах пастаянным месцам прыкладання вучнёўскіх рук

хапае выстаўкі мастацкай творчасці! А экспанаты бу-дуць мяняць па меры накап-лення новых работ, адабра-ных па конкурсу. Сёння ўжо калідор першага паверха школы выглядае амаль як мастацкі магазін, што на Ле-нінскім праспекце ў Мінску: пано, карціны, аплікацыі, вышыўка, макраме, калаж.

Самае вялікае дасягненне і гордасць Канстанціна Іва-навіча — гісторыка-археала-гічны музей. Экспанаты яго сабраны дырэктарам і вучня-

...Настаўнік матэматыкі Пётр Хранкоў імкліва ўвахо-дзіць у клас. «Сёння тэма нашага ўрока: «Апантанасць — добра гэта ці дрэнна?» Урок прысвечаны людзям навукі — гэта ўрок-роздум аб сэнсе жыцця вучоных-матэматыкаў. Ці шчаслівае жыццё ў гэтых людзей? Не, падобныя тэмы не ўшчам-ляюць саму матэматыку, яны арганічна дапаўняюць яе. Ці не таму не бывае «двоек» на ўроках у настаўніка Хранко-ва?

цігодка без дзелавой дапамо-гі калгаса імя Мічурына і саўгаса «Іскра»? А так ле-таць стала ўдзельніцай ВДНГ СССР па раздзеле «Матэрыяльная база», у мно-гім дзякуючы менавіта ім. Сталічныя школы пазайзд-росціць яе класам з аўтама-тыкай, відэамагнітафонам, каляровым тэлевізарам, су-часнаму музычнаму цэнтру... І ўся гэта дарагая апарату-ра стаіць тут не за сямю замкамі, як гэта яшчэ здара-ецца. Прыходзь, уключай, слухай, глядзі.

Але ж даваць грошы — яшчэ паўсправа. Дырэктар саўгаса В. Савініч вядзе ў школе гурток па картынгу. Не паверыў бы, каб не бачыў на ўласныя вочы. А галоўны інжынер калгаса А. Паўлаў — секцыю класічнай ба-рацьбы.

— Школа, якой яна стала зараз, з прыходам Раманові-ча, падштурхнула і калгас хутчэй развівацца, — пры-знаецца старшыня праўлення Малахаў. — Раней плылі па цячэнні, не бачылі перепек-тывы, вёскі драбнелі, мо-ладзь спышалася ў горад. Цяпер школа — папаўненне. Вось ужо і новы сучасны цэх па перапрацоўцы свайёй прадукцыі будзе.

Многімі вышукнікамі га-варыцца Валосавіцкая дзеся-цігодка. Усё вывела на правільную дарогу. Цяпер яны, як толькі выпадае магчы-масць, абавязкова спынаю-цца сюды. Ішчы раз нават ра-ней, чым у родную хату.

...Развітаючыся, яшчэ раз заглянуў на ўрок да Кан-станціна Іванавіча. На на-стаўніцкім сталі стаяць... са-мавар. На партах — пад-ручнікі, шпыткі і шклянкі з чаем. Вучні адказвалі, да-паўнялі, папраўлялі. Усе без выключэння свабодна, лёгка, без ніякага прымусу. Педа-гог выступаў як роўны — не вылучаўся, але і не маў-чаў. Я ўглядаўся ў твары дзяцей. На іх былі і дапыт-лівасць, і цікаўнасць. І за-хапленне... І што асабліва ўразла — моўны сімбіёз. Рускія, іспанскія, лацінскія, англійскія словы надавалі ўроку інтрыгуючую загадка-насць.

Удзельнік гэтага сапраўд-нага спектакля, падкрэслена сур'ёзна шасцікласнік Валод-зя Ануфрыеў, здзіўлены пытанню (маўляў, такіх простых рэчаў не ведаеш), растлумачыў каротка:

— Эсперанта. Што было рабіць — давля-лося чырванець за сваю не-кампетэнтнасць перад школь-нікамі з вёсчакі-глыбінкі на Віцебшчыне.

— Чаму менавіта эспера-нта? Чаму ў такой абстаноў-цы? — здзіўніўся я.

— Вучні прапанавалі. — адказаў мне дырэктар Рама-новіч.

С. СЛАВІН.

УРОКІ ДЫРЭКТАРА РАМАНОВІЧА

КВЕТКА СКЛАДАЕЦА З ПЯЛЭСТКАЎ

і старання. А дырэктар ужо прапаноўваў не проста выро-шчваць, а захапляцца, па-шыраць кругагляд, вывучаць і даследаваць расліны. Так у школьнай цяпліцы з'явіліся памідоры з Перу, Румыніі, Венгрыі, з Ялты, з вядомага Нікічкага баганічнага са-ду, выпісалі насенне лагена-рыі, Пасадзілі арахіс, дыні, перац, кавуны, баклажаны... Нават амерыканскую, падоб-ную на наш сланечнік, рас-ліну тапінамбур адшукалі дзесяці, адвялі пад яе 20 сотак. Двайны ўраджай дае яна: клубняў — да 150 цэн-тнераў з гектара і зялёнай масы — да 500 цэнтнераў. За лета тры разы можна ка-сіць. Да таго ж, клубні вы-трымліваюць двухградусны мароз. Нават кіраўнікі мяс-цовых гаспадарак зацікавілі-ся «пладавітай» культурай, што з'явілася ў мясцовых школьнікаў.

Шмат было ўжо зроблена. Але Канстанцін Іванавіч ака-заўся не такім чалавекам, які спыніцца на дасягнутым. Жыць без мары, без апанта-насці новай ідэяй ён, здаецца, не можа. Таму ад цяплі-цы дырэктар пайшоў далей — задумаў стварыць дэнд-рапарк. Цяпер ужо і педаго-гі, і вучні сустралі ідэю з га-тоўнасцю. Хто як мог шука-лі рэдкія расліны. Пасадзілі елку канадскую, піхты, лі-стоўніцы, кедры, ядловец з пустыні Гобі побач з вярбой ніцай... Пакуль дрэўцы мала-дыя, непрыкметныя. Але мі-не колькі гадоў, і закалы-шацца, зашуміць густымі кронамі унікальны вучнёўскі парк. Бяцэнны падарунак школе, наступным пакален-ням ад валосавіцкіх хлапчу-коў і дзяўчынак і, безумоў-на, іх настаўніка.

А ідэі ў Канстанціна Іва-навіча часта нараджаюцца, нават і для яго, нечакана. Аднойчы вяртаўся з ўрока. Глядзеў на сцены, і нешта непакоіла, незадавальняла яго. І тады зразумеў: тут не

ма ў шматлікіх паходах. Да-рэчы, паходы — гэта яшчэ адно палкае захапленне школьнікаў, яшчэ адзін пя-лэстак дырэктаравай мадэлі выхавання душы. Кожныя канікулы К. Рамановіч і яго вучні на веласіпедах у даро-зе. За год 1600 кіламетраў робяць. Спецыяльна распра-цавалі і маршруты працяг-ласцю 100—200 кіламетраў. А ўсё іх пятнаццаць. Па за-данню вучоных-археолагаў з Акадэміі навук БССР выву-чалі 14 гарадзішчаў і курга-ноў, даследавалі гуту XVIII стагоддзя.

Па музеі мы хадзілі дзве гадзіны, а з усімі экспаната-мі пазнаёміцца я не паспеў. Затое пераканаўся: кожны з іх — каштоўнасць радкая, часам унікальная. Наканечні-кі стрэл і сякеры бронзава-га веку, касцяны нож, якому дзве тысячы гадоў, іконы, грашовыя знакі розных краін і часоў, кнігі, выдатныя ў XVIII стагоддзі, інтэр'ер ста-ражытнай беларускай хаты — воль далёка не поўны пер-алік. Сам Канстанцін Рама-новіч — гісторык. Праз музе-і і пошукі, звязаныя з ім, ён на справе далучае вясков-ную дзяржаву да гісторыі Бела-русі, роднай вёскі, школы. Вучні раскавалі мне пра гэ-тыя паходы, і я бачыў, што яны не проста надоўга за-помніліся школьнікам, а са-праўды ўсхвалявалі іх.

Псіхалогія — упартая рэч. Памятаецца скептыцызм на-стаўнікаў у сувязі з дырэк-тарскімі задумамі? Няхутка, і толькі пераканаўшыся, што яны даюць эфект, пак-рысе, па адным станавіліся яны прыхільнікамі навацый Рамановіча. Дарэчы, тут дзейнічаў парадокс: дзеці, якія першымі мяняліся пад уплывам дырэктара, мянялі, перавыхоўвалі сваіх педаго-гаў. Сёння дырэктар і на-стаўнікі ўжо крочаць да мэ-ты разам. Менавіта дзякую-чы гэтаму супрацоўніцтву, я мог назіраць такую карціну.

А на ўроку літаратуры бы-ваюць нават слёзы: ад супе-ражвання з героямі твораў. На ўроках-дыспутах па хіміі (і такое, аказваецца, магчы-ма) — спрэчкі пра тое, якія з «металічных» якасцей трэ-ба вытэрчыць з уласных душ. І ніякага «прыцягнення за вушы» да тэмы, усё арга-нічна і суладна. А галоўнае, інфармацыя, веды — і ў па-мяць, і ў сэрца.

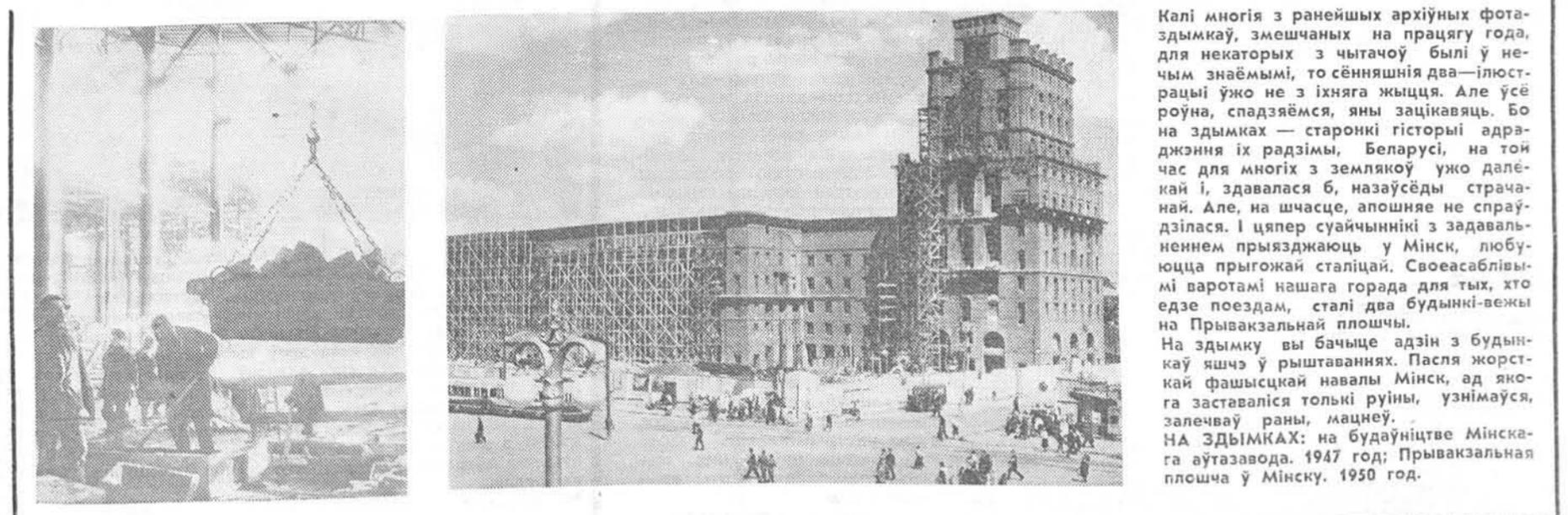
Можа ўзнікнуць пытанне: ці сапраўды ў Канстанціна Іванавіча ўсё ідзе без памы-лак, праблем, ваганняў, сум-ненняў? Безумоўна, не. Уся-кае бывае, жывы ж чалавек. Вось хаця б нядаўняя гісто-рыя.

Прыехала новая настаўні-ца Зоя Васілевіч. Прапана-вала стварыць танцавальную студыю: сама некалі скончы-ла балетную школу. «Танцы? — падумаў тады Рамановіч. — Ці патрэбны яны ў вясков-най школе, дзе хапае спраў па гаспадарцы?»

Канстанцін Іванавіч рас-казаў мне, як вагаўся ён, шукаючы правільнае рашэн-не, як баяўся не сысці з га-лоўнага шляху, не збіцца на другараднае. Ваганні гэтыя закончыліся нечакана. На адзін са школьных вечароў настаўніца Зоя Васілевіч з'явілася, быццам белая фея. Танцавала доўга. Калі сціх-ла музыка, зачараваныя яе рухамі і пластыкай глядачы разгубіліся. Хвіліну стаяла цішыня. Затым доўга выклі-калі на «біс». Раіцай там, дзе яна вяла ўрок, узнікла стыхійная чарга: вучыцца танцаваць жадалі многія — дзяўчаты, хлопцы і нават пе-дагогі. Стварылі танцаваль-ную студыю «Рытм». І ў хут-кім часе танцаваць пачала ўся школа.

Чалавек не можа быць адзін. Дырэктар Рамановіч без падтрымкі калег, вучняў нічога б не здолеў, што ёсць сёння. Вясковай школе так-сама адной няўтульна. Што б рабіла Валосавіцкая дзеся-

ФОТА З АРХІВА

Калі многія з ранейшых архіўных фота-здымкаў, змешчаных на працягу года, для некаторых з чытачоў былі ў не-чым знаёмымі, то сённяшнія два — ілю-страцыі ўжо не з іхняга жыцця. Але ўсё роўна, спадзяёмся, яны зацікаваць. Бо на здымках — старонкі гісторыі адра-джэння іх радзімы, Беларусі, на той час для многіх з землякоў ужо далё-кай і, здавалася б, назаўсёды страча-най. Але, на шчасце, апошняе не спраў-дзілася. І цяпер суайчыннікі з задаваль-неннем прыязджаюць у Мінск, любя-юцца прыгожай сталіцай. Своеасаблівы-мі варотамі нашага горада для тых, хто едзе поездам, сталі два будынкі-вежы на Прывакзальнай плошчы. На здымку вы бачыце адзін з будын-каў яшчэ ў рыштваннях. Пасля жорст-кай фашысцкай навалы Мінск, ад яко-га заставаліся толькі руіны, узнімаўся, залечваў раны, мацнеў. НА ЗДЫМКАХ: на будаўніцтве Мінска-га аўтазавода. 1947 год; Прывакзальная плошча ў Мінску. 1950 год.

3 ПАДАРОЖЖА ПА ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАХ АМЕРЫКІ

НЕ РАССТАЛІСЯ Б МЫ З НАШЫМ КРАЕМ...

Сёння мы пачынаем друкаваць нататкі з падарожжа па ЗША, якое сёлета зрабілі беларускі вучоны і пісьменнік Леанід Казыра і саліст тэатра оперы і балета БССР Віктар Скарабагатаў. У верасні яны пабывалі ў рэдакцыі «Голасу Радзімы», расказалі аб сваёй паездцы і паабяцалі падзяліцца на старонках газеты ўражаннямі аб сустрэчах з землякамі ў Араў-парку і ў беларускім грамадска-культурным цэнтры «Полацк».

Усе хваляванні, клопаты, турботы, якія заўсёды суправоджаюць чалавека, калі той збіраецца ў дарогу, засталіся на зямлі...

Мы на борце лайнера амерыканскай авіякампаніі «Пан Амерыкан» «Боінг-747», які выконвае рэйс Масква—Нью-Йорк. Мы—гэта члены дэлегацыі саветакага Таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за мяжой, якое ў скарачэнні называецца проста — «Родина». У складзе дэлегацыі — Уладзімір Мезенцаў — намеснік галоўнага рэдактара газеты «Голос Родины» і часопіса «Отчизна», Надзея Бабкіна — заслужаная артыстка РСФСР, Уладзімір Мальчанка — народны артыст РСФСР, Віктар Скарабагатаў — заслужаны артыст БССР, Канстанцін Кабылінскі — саліст Масквантэатра і аўтар гэтых радкоў.

Я нямала чуў, чытаў пра нашых землякоў, якія па волі лёсу і жыццёвых абставін абынудзіліся далёка ад роднага краю, а вось сустракацца, гутарыць з імі не даводзілася ніколі...

Гляджу праз ілюмінатар на бясконцы блакітны небасхіл, заліты шчодрым жнівеньскім сонцам, прыслухоўваюся да бадзёрага голасу камандзіра карабля, што час ад часу гучыць з бартавых дынамікаў і паведамляе, дзе ў даны момант знаходзіцца наш самалёт, а думаецца ўсё пра адно і тое ж: «Эмігранты... Хто яны? Якія яны? Што прымусяла іх адрачыся ад роднай хаты і

пайсці ў свет? Чым жывуць яны? Пра што марачы? Як аднясуцца да нас?..»

Хутка бяжыць час. Здаецца, авіякампанія зрабіла ўсё, каб пасажыр як мага менш маркоціўся, сумаваў, каб не адчуваў ніякага дыскамфорту ад пералёту. Тут табе і музыка на лубы густ, ад класікі да «металу», і кінафільмы, і свежы часопіс, і смачны абед...

Але вось загарэецца тэбля: «Не курыць! Прышпіліць рамяні!» Дзевяць гадзін палёту, і тысячы кіламетраў паветранай трасы засталіся ззаду. У ілюмінатары замільгалі будынкі, рачулки, пералескі, маленькія постаці людзей. Самалёт ідзе на пасадку...

У Нью-Йоркскім аэрапорце імя Джона Кенэдзі нас сустракаюць прадстаўнік саветакага пасольства Алес Дзьячэнка, галоўны рэдактар прагрэсіўнай рускамоўнай амерыканскай газеты «Русский голос» Павел Ветраў, намеснік старшыні камітэта гэтай жа газеты Іван Сідараў, актывіст Араў-парку Альберт Мехціеў.

Сяброўскія поціскі рук, шчырыя словы прывітання, і мы зноў у дарозе. Наш шлях ляжыць у Араў-парк.

Араў-парк... Гэты запаведны куточак на амерыканскай зямлі ведаюць тысячы нашых суайчыннікаў, для якіх ён стаў родным домам, дарагім сэрцу месцам, дзе неспакойная славянская душа заўсёды знойдзе радасць, спагаду і разуменне. Араў-парк... Вельмі шкадуе, што за час паездкі мне так і

не ўдалося да канца высветліць зтымалагічнае паходжанне гэтага словазлучэння. Слова «парк» у амерыканскай рэчаіснасці мае па сутнасці той жа сэнс, што і ў нас, і таму ніякіх тлумачэнняў не патрабуе, а вось значэнне «Араў» выклікае розныя меркаванні. Адны лічаць, што гэтае слова паходзіць ад англійскага «arow» — страла, а некаторыя алеі парка сапраўды прамяя, нібы стрэлы. Існуе разам з тым думка, што «Араў» бярэ свае вытокі ад абрэвіятуры «ARROW» — «Американо-русское рабочее общество взаимопомощи» — прагрэсіўнай грамадскай арганізацыі нашых суайчыннікаў, якая была створана ў 1917-м і на працягу дзесяцігоддзя адкрыта і паслядоўна выступала за справу міру, дружбы і супрацоўніцтва з Саветкім Саюзам. Пасля другой сусветнай вайны арганізацыя «ARROW» мела аддзелы амаль у 300 гарадах ЗША і налічвала ў сваіх радах больш 17 тысяч чалавек. У гэты перыяд сярод нашых суайчыннікаў, што жылі ў Нью-Йорку, а таксама ў гарадах суседніх штатаў зарадзілася думка-мрора, каб набыць для адпачынку «якую-небудзь грамадскую ферму». Менавіта «ферму»: толькі ў такім накірунку маглі разважаць людзі, якія выйшлі з гушчы народа, людзі ад сахі, ад зямлі-карміцелькі — учарашнія сялянскія сыны і дочки Беларусі, Расіі, Украіны.

Была створана спецыяльная камісія, якой даручалася падшукаць зручнае месца за горадам, дзе нашы суайчыннікі маглі б збірацца разам, абмяркоўваць свае праблемы, адпачываць сем'ямі і г. д. Камісія разбілася на групы і даволі доўгі час правяла ў раз'ездах, пакуль, нарэшце, не спыніла свой выбар на маляў-

нічай мясціне паміж гарадамі Таксіда і Манро (графства Орэндж, штат Нью-Йорк), якая сёння мае назву Араў-парк.

1 мая 1948 года ў газеце «Русский голос» з'явілася радаснае паведамленне: «Ферма куплена». Сярод тых, хто браў найбольш актыўны ўдзел у стварэнні Араў-парку, былі Калешка, Бойка, Гайдук, Дзераўнюк, Леўчанка, Зулька, Яфімчык, Пілюцік. Менавіта гэтыя людзі былі абраны ў склад дырэктарата першых гадоў Араў-парку. На вялікі жаль, сёння шмат каго з гэтых энтузіястаў ужо няма сярод жывых.

4 ліпеня 1948 года, падчас летняга агульнаамерыканскага свята—Дня незалежнасці, адбылося афіцыйнае адкрыццё Араў-парку. Тады ва ўрачыстасцях прынялі ўдзел больш як 4 тысячы чалавек. Але ўсе рэкорды пабіла чарговае вялікае свята—Дзень працы ў верасні 1948 года, калі з усіх канцоў Злучаных Штатаў у Араў-парк з'ехалася больш 15 тысяч чалавек. Госці прыбылі на 52 аўтобусах, а шырокая паляна была поўнасцю застаўлена аўтамабілямі, якіх хтосьці налічыў больш за 3 тысячы. З гэтага часу і пачынаецца вялікае паўнакроўнае жыццё Араў-парку, асноўнай гуманістычнай задачай якога было беражлівае стаўленне да захавання мовы, культуры і традыцый пакінутай Радзімы-маці...

Ад Нью-Йорка да Араў-парку недалёка, усяго 40 міль, і праз нейкую гадзіну наш аўтамабіль пад'ехаў да знаёмай па паштоўках брамы з надпісам: «Араў-парк». Машына скіроўвае на цэнтральную алею і пад'язджае да галоўнага будынка парка. Створаны ў стылі іспанскага палаца гэты дом каліскай належаў аднаму амерыканцу нямецкага паходжан-

ня. Фундамент будынка—сучасная гранітная скала. Усе будаўнічыя і дэкарэтыўныя матэрыялы ў свой час былі прывезены з Паўднёвай Амерыкі і Еўропы. Рабілі дом, відаць, добрыя майстры сваёй справы. Хоць гаспадар-мільянер выкарыстоўваў, як нам казалі, танную рабочую сілу, будоўля абышлася яму 128 тысяч долараў. Сёння, вядома, стварэнне такога будынка каштавала б у шмат разоў даражэй. Калісцы ў доме было 13 пакояў, цяпер іх у 2 разы больш.

Адчыняюцца шырокія старасвецкія дзверы са званочкам, і насустрач нам выходзіць гаспадыня Араў-парку Марыя Сімак, ці, як яе тут усе любоўна называюць, Маня. Ужо шмат гадоў гэтая сімпатычная прыветлівая жанчына з'яўляецца старшынёй савета дырэктароў Араў-парку. Шчыра, памацярынску вітае нас старшыня камітэта газеты «Русский голос» Вера Гетман. Поруц з ёю стаіць з прыязнай усмешкай на твары яе верны спадарожнік жыцця, памочнік і дарадчык Мікалай. Завязваюцца нязмушаная, адкрытая гаворка. Нашых гасцінніх гаспадароў цікавіць усё: і надвор'е ў Маскве, і навіны кіно, тэатра, літаратуры, і, вядома ж, наша перабудова...

Тым часам ужо добра сцямна. І як ні хацелася мне пайсці пакланіцца постаці нашага Купалы, давалося чакаць заўтрашняй раніцы.

Разам з Віктарам Скарабагатавым ідзем па прамой, як страла, алеі. Вось справа ад нас адкрываецца прасторная пляцоўка. Падыходзім бліжэй і заміраем ва ўзрушаным маўчанні.

Леанід КАЗЫРА.

[Працяг будзе].

АБ ГІСТОРЫІ ВІЦЕБШЧЫНЫ І ЯЕ СЛАВУТАСЦЯХ

ПАЧАТАК
«МУЗЕЙНАГА БУМУ?»

Гэтае пытанне міжволі ўзнікае пасля знаёмства з задуманай у Віцебску праграмай развіцця музейнай справы — вельмі вялікай, насычанай, цікавай. Ажыццявіць яе будзе найпроста: запатрабуюцца і даволі вялікія грашовыя сродкі, і кваліфікаваныя кадры, і дапамога жыхароў гарадоў і вёсак вобласці.

Зрэшты, цяжкасці тут нікога не палохаюць: вельмі ўжо хочацца віцэбшчанам, Віцебскаму абласнаму ўпраўленню культуры, творчай інтэлігенцыі скончыць з тым становішчам спраў, што назіраецца сёння. Як ні дзіўна і ні сорамна, але ў такім буйным горадзе, як Віцебск, сёння няма ніводнага дзяржаўнага музея. Праўда, адзін фармальна існуе — краязнаўчы. І экспанаты ў яго фондах, гавораць, багатыя і разнастайныя. Вось толькі захоўваюцца занадта «беражліва» — пад замком, пакоўкі ўжо гадоў восем будынак музея на рамонце. Нарэшце, гэтая сумная сітуацыя пачынае выпраўляцца. Ва ўсякім выпадку, у новай выставачнай зале, адкрытай гэтым летам, ужо экспануюцца тыя-сія матэрыялы з фондаў краязнаўчага музея. А ў Здраўневе завяршаецца будаўніцтва музея Ільі Рэпіна. У цэлым жа ў бліжэй-

шыя дзесяць гадоў толькі ў Віцебску будзе створана не менш 16 розных музеяў.

Сярод іх будуць, напрыклад, музей нумізматыкі, гісторыі горадабудаўніцтва, літаратурны музей і музей, прысвечаны заснавальнікам віцебскай мастацкай школы — К. Малевічу, М. Пяну, М. Шагалу, Дом народных рамёстваў... Адкрыюцца і даволі незвычайныя музеі. Так, у экспазіцыях «Віцебскай модніцы» збяруць упрыжжэнні, што насілі жанчыны Віцебшчыны і ў далёкія часіны, і параўнаўча нядаўна. А за 12 кіламетраў ад горада мяркуецца ўзвесці цэлы комплекс — музей этнаграфіі і фальклору з вялікім паркам, дзе будуць наладжвацца народныя гуляні, прадстаўленні, кірмашы.

Дарэчы, парк пры гэтым музеі не будзе адзіным. І ў самім Віцебску, і ў вобласці захавалася нямала цікавых сквераў, садоў, паркаў. Цяпер, праўда, многія з іх сапраўды ў запушчаным стане, але для адраджэння распрацавана спецыяльная праграма, пасля ажыццяўлення якой адкрыецца 38 паркаў.

Яшчэ немалаважная дэталі: па задумам, пры кожным музеі будуць музычныя і мастацкія гасцінныя, дзе плануецца праводзіць сустрэчы з музыкантамі, паэта-

мі, мастакамі. Такім чынам, музеі стануць своеасаблівымі невялікімі Дамамі культуры.

Не застануцца ранейшымі і музеі, якія працуюць на грамадскіх пачатках. Іх цяпер каля 200 — у школах, калгасах, на прамысловых прадпрыемствах. І за рэдкім выключэннем усе яны паміж сабой вельмі падобныя. З часам кожны набудзе сваё аблічча, экспазіцыі ў асноўным будуць расказваць менавіта аб мясцовай гісторыі і славуцях.

Прадугледжваецца і вялікая навуковая праца, якую будуць весці работнікі спецыяльна створаных аддзелаў. Дзейнасць музеяў стане больш мэтанакіраванай, іх матэрыялы не будуць паўтараць адзін аднаго, як здаецца пакуль, а дапаўняць.

Уся гэтая «музейная праграма», натуральна, распрацоўвалася не на пустым месцы: былі вывучаны «плюсы» і «мінусы» многіх музеяў, а таксама вопыт іншых гарадоў, такіх, як Ноўгарад, дзе пабывала дэлегацыя віцэбшчан. І хоць ужо намечаны канкрэтныя тэрміны стварэння шэрагу музеяў, ёсць канкрэтныя выканаўцы і знойдзены сродкі, ва ўпраўленні культуры лічаць: праграма можа падварацца карэкціроўцы і ўдакладненню. Прычым гатовы ўлічыць любую цікавую думку — для гэтага і апублікавалі праект праграмы ў абласной газеце. Водгукаў, праўда, пакуль менш, чым чакалася, але ўсе яны падтрымліваюць добрае і патрэбнае пачынанне: людзям падабаецца гэты «музейны бум».

Наталля БУЛДЫК.

Сцяпан Карнееў, перад Вялікай Айчыннай старшыня Загалёскага сельскага Савета на Міншчыне, пачынаў вайну радзавым байцом, а скончыў камандзірам партызанскага атрада. Ордэны і медалі, якіх ён удастоены,—сведчанне яго адвагі і мужнасці. Калі ж родная Беларусь была вызвалена ад фашыскай нечысці, Карнеева зноў выбралі дэпутатам і старшынёй сельсавета. Усе сілы аддаваў ён аднаўленню разбуранай акупантамі гаспадаркі, разам з калгаснікамі араў сабе ў полі, будаваў хаты ўдовам і старым. Сцяпан Тамашавіч і цяпер жыве ў родным Загаллі, нягледзячы на свае семдзесят з лішнім, ён ініцыятыўны, па-ранейшму выконвае дэпутацкія абавязкі, выбраны старшынёй мясцовага Савета ветэранаў.
НА ЗДЫМКУ: С. КАРНЕЕЎ за работай на гаспадарцы.
Фота А. ІВАНОВА.

ГОТОВИТСЯ К ИЗДАНИЮ

ИСТОРИЯ КОМИНТЕРНА:
ВЗГЛЯД СОВЕТСКИХ УЧЕНЫХ

Многие проблемы современного коммунистического движения своими корнями уходят в историю Коммунистического Интернационала (Коминтерна) — международной организации, действовавшей с 1919 по 1943 год. Долгие годы советские исследователи по разным причинам не могли создать полную и правдивую историю Коминтерна. Заведующий сектором Института марксизма-ленинизма при ЦК КПСС, доктор исторических наук Фридрих Фирсов в беседе с корреспондентом Агентства печати Новости Альбертом СИРОТКИНЫМ рассказывает о состоянии этой проблематики сегодня.

— В начале будущего года будет отмечаться 70-летие создания Коминтерна, в истории которого еще достаточно «белых пятен». Собираются ли советские ученые сделать больше внимания исследованию истории этой организации в связи с позитивными переменами, происходящими в советском обществе?

— Да. Более того, сегодня — это одно из тех направлений в исторической науке, которое будет весьма активно разрабатываться. Ведь это и важнейшая составная часть осмысливаемой сейчас заново истории нашей страны, КПСС, ее международной деятельности.

Советские историки и раньше уделяли внимание этой проблематике. Так, в 1969 году коллектив сотрудников нашего института подготовил с участием 15 видных деятелей Коминтерна книгу «Коммунистический Интернационал. Краткий исторический очерк». Мы были убеждены, что пишем полную правду. Но книга встретила активное противодействие со стороны ряда советских историков, представителей партийных кругов, представителей положения расценивались этими людьми как попытка подорвать позиции и престиж КПСС. Сильное давление, оказанное на авторов, негативно отразилось на книге, из которой выпал ряд существенных моментов.

Время застоя, среди прочего, означало и возврат к сталинской концепции истории коммунистического и рабочего движения. Исследования той поры сосредоточились на ленинском периоде деятельности Коминтерна, благо о том периоде можно было писать почти все. А о последующих периодах, связанных с догматизацией ленинских положений, с серьезными ошибками, допущенными Коминтерном, говорить честно и серьезно, опираясь на источники, нам просто не дали бы. Отсюда и серьезные пробелы в исследовании деятельности Коминтерна во второй половине 20-х годов, в 30-е годы и особенно в предвоенный и начальный периоды второй мировой войны.

— Начало ли меняться такое положение?

— Да, и очень серьезно. В новой ситуации перед нами поставлена задача создания новой книги по истории Коминтерна, где мы намерены показать его реальную роль в мировой истории, попытаемся дать и ответ на самые острые вопросы, по которым советские историки раньше не могли высказываться. Работа будет готовиться на основе большого документального материала архива Коминтерна.

В прошлом решающую роль при отборе документов к публикации играли, увы, политизированный, а не научный подход. Критерий разрешения на публикацию я бы определил так: ничего, что могло бы вызвать нежелательную реакцию.

Те публикации, которые все же появлялись в печати, включали в себя документы в основном позитивного содержания. Документ же негативного характера, показывавшие ошибки, неправильные установки, догматизм, не пускались в научный оборот или в них делались купюры. Но ведь из истории ничего и ничего не выбросишь.

— Существует ли проблема с доступом к архиву Коминтерна?

— Когда в 1943 году Коминтерн был распущен, его архив остался в СССР и в конце концов были помещены в Центральный партийный архив при нашем институте. Но материалы и документы Коминтерна являются архивом не КПСС, а всех партий, входивших в актив этой организации. Поэтому доступ к его документам в предшествующие годы все-

гда был ограничен, так как четкой договоренности об их использовании в момент роспуска этой организации и после между партиями не было достигнуто. В 1966 году было принято решение: поскольку этот архив — достояние Коминтерна, то пока не будут выработаны какие-то общие позиции, материалы будут находиться вне сферы научных исследований.

Недавно ЦК КПСС обратился ко всем входившим в Коминтерн партиям с предложением открыть архивы для широкого использования учеными, специалистами, партийными деятелями. Тут есть, правда, определенные ограничения. Например, документы, относящиеся к истории той или иной партии, могут предоставляться исследователям из других партий только с ее согласия. Но к основным фондам архива — материалам конгрессов, пленумов — после получения согласия других партий советские и зарубежные исследователи получат доступ.

Так что рамки пользования документами архива Коминтерна резко расширяются и будут определяться тем, как другие партии откликнутся на предложение Центрального Комитета КПСС.

Говоря о нынешних переменах, надо сказать и о том, что сейчас преобладают те схемы, которые были навязаны сталинским «Кратким курсом истории ВКП (б)». Мы уже совсем по-иному смотрим на идейно-политическую борьбу внутри КПСС в 20—30-х годах, стремимся выяснить альтернативность решений, осмыслить споры и дискуссии. Во всяком случае, позиции тех, кто противопоставил свою программу позиции большинства членов ЦК партии, для нас сегодня являются предметом исследования, анализа и размышлений, а не огульных обвинений в подрыве партии, существующего строя и т. п.

— Помогает ли в этом плане деятельность созданной осенью прошлого года при Политбюро ЦК КПСС Комиссии по реабилитации?

— Бесспорно. В течение долгого времени исследователи истории Коминтерна работали как бы со связанными руками, потому что многие имена представителей нашей партии в этой организации замалчивались. А они играли действительно важную роль в ее деятельности: Зиновьев, Радек, Бухарин, Мануильский, Пятницкий, Троцкий. В их деятельности было и позитивное, и негативное, и во всем этом надо сейчас спокойно, без ярлыков и предвзятости, разобраться.

Я считаю, что сегодня наш моральный долг, наша задача — написать серию работ по Коминтерну, чтобы показать во всей полноте и сложности и героизм, и трагичность истории коммунистического движения, ибо жизнь людей, павших в борьбе за идеалы, в которые они верили, достойна нашей памяти.

Мы наметили создать историю Коминтерна в трех томах. Что же касается написания совместной с учеными других стран работы по истории Коминтерна, то это вопрос сложный, потому что не во всем сегодня сходны позиции историков-коммунистов. Я думаю, что наиболее правильным в настоящих условиях будет работа историков каждой страны над собственными самостоятельными исследованиями, но на основе контактов и сотрудничества, обмена мнениями, не скованными догмами и предвзятостью.

Но это все в перспективе. А сейчас наша конкретная задача — подготовить книгу «Краткая история Коминтерна», которую мы планируем завершить в юбилейный для этой организации 1989 году.

(А.ПН.)

ОДНИМ из наиболее заметных новых явлений в политической жизни СССР в последние годы стало возникновение самостоятельных общественно-политических организаций типа клубов. Такие организации, рождающиеся, как правило, вне формальных структур, стали именоваться неформальными, а их члены — «неформалами». Этот полустихийный процесс, обходящийся без руководства сверху, а подчас и преодолевающий сопротивление со стороны консервативных элементов в системе власти, в Эстонии, например, привел к созданию «Народного фронта», который уже признан и поддержан республиканской партийной организацией. В ряде мест дело идет к тому же, то есть к признанию «неформалов» формальными структурами. Так они обретают свою законную «экологическую нишу», свое место в общественно-политической системе страны.

Правда, весеннее половодье демократизации не обошлось и без наносов — в общем, естественных, не вызывающей удивления активизации антикоммунистических элементов. Или, скажем помягче, несоциалистических.

НОВОЕ В ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ СТРАНЫ

КАК УЗАКОННИТЬ
«НЕФОРМАЛОВ»

В отличие от подавляющего большинства новых организаций, имеющих твердую социалистическую ориентацию, эти «неформалы» «портят пейзаж», но не делают погоды и не имеют, на мой взгляд, сколько-нибудь серьезных перспектив. Иное дело — социалистические «неформалы». Их движение при всех сопутствующих ему эксцессах, «детских болезнях», всплесках честолюбия носит серьезный характер и требует соответствующего отношения к нему. И, в частности, определения его правового положения.

Но что же такое все-таки «неформалы» — временная вспышка активности проснувшихся от спячки людей или же зарождение новой формы политической деятельности, естественной для демократически организованного социалистического общества, для строящегося на наших глазах и нашими руками демократического социализма? Думается, это именно новая форма политической деятельности, поскольку возникновение самостоятельного движения «неформалов» опирается не только на узко ситуационные, но и на глубинные корни.

Сначала о ситуационных корнях. Практически бесспорно, что они уходят в кризис доверия, переживаемый официальными структурами страны: на протяжении почти всего своего существования эти структуры насаждали в СССР не демократический, а авторитарно-бюрократический социализм, приведший со временем к разложению власти и общественному застою. А по таким счетам нужно, естественно, дорого платить.

Причем, официальные структуры не переродились, да и не могли переродиться (не на словах, а на деле) сразу же после провозглашения новым руководством СССР курса на перестройку. Они будут выходить из кризиса доверия и обретать действительный авторитет лишь по мере достижения реальных результатов, а потому должны мириться с тем, что политически активные и честные люди, в том числе и принадлежащие к самим этим структурам, но пока не находящие там выхода своей энергии, сами ищут и отстаивают собственную социальную позицию.

Теперь о корнях глубинных. Они заключаются в том, что в советской политической системе существует, на мой взгляд, определенный пробел, который как-то не замечался в условиях застоя, но стал отчетливо виден в период перестройки. Я имею в виду тот факт, что в СССР до сих пор нет массовых общественных формирований, объединяющих по широкому кругу социальных интересов тех людей, которые не являются членами Коммунистической партии и ее молодежного филиала — комсомола.

Конечно, большинству из этих людей какие-то новые общественные формирования попросту не нужны:

полное преодоление политического отчуждения, а тем более вовлечение в активную политическую работу всех без исключения граждан — благонамеренная утопия. И тем не менее, такие люди существуют. Допустим, что сегодня в СССР их всего лишь 1—2 процента — это уже 2—4 миллиона человек. Существующие общественные организации — профсоюзы, кооперативные объединения, творческие союзы — их по каким-то причинам не устраивают, хотя бы потому, что действуют в своих рамках, определяемых интересами стоящих над ними социальных групп и слоев. Куда же тогда податься, если на политической карте общества пока нет «родственных» организаций? В условиях перестройки и демократизации такой выход есть: создать то, что доступно — организации типа клубов.

Какова может быть роль таких организаций? Уже сейчас ясно, что в своей совокупности они не могут претендовать на роль второй партии — «партии беспартийных». Не могут хотя бы потому, что в составе этих самостоятельных организаций сегодня немало членов КПСС и комсомольцев, что является естественным проявле-

нием социалистического плюрализма мнений, который может и не найти выход в системе внутрипартийной демократии. Но объективно такие организации вполне способны выполнять некоторые функции «второй партии», критикуя одни политические установки и поддерживая другие.

В этой связи встает вопрос об организационном единстве «неформалов». Такие идеи уже существуют. Речь идет, в частности, о создании в СССР третьей — после партии и комсомола — массовой общественно-политической организации, которую можно было бы назвать, скажем, Демократическим союзом социалистического развития (а может быть, Народным фронтом в поддержку перестройки или Демократическим союзом обновления социализма). Не исключено и существование движения в виде ассоциаций, федераций республиканского и местного масштаба. Что предпочтительнее, естественно, должны решить сами «неформалы».

Мне лично кажется, что создание общесоюзной организации такого типа привлекательно тем, что она получила бы право законодательной инициативы в Верховном Совете СССР и вообще выход на высшие органы государственной власти и управления. Вместе с тем некоторые активисты этого нового демократического движения опасаются, что формирование такой организации с ее соответствующим аппаратом может привести к ее быстрой бюрократизации, скватерническому низовым звеньям.

Да, угроза эта реальна. Бюрократизм как управленческая болезнь действительно способен проникать во все поры общественного организма и подчинять его деятельность своим видам и интересам. Но, как гласит русская пословица, «волков бояться — в лес не ходить». Если уж на самом деле создавать такую общественную организацию, то нужно позаботиться о ее социальном здоровье, противобюрократическом иммунитете.

В выступлении на XIX Всесоюзной партийной конференции Михаил Сергеевич Горбачев, в частности, отметил: «В стране по сути дела формируется общенародное патристическое движение поддержки линии партии на перестройку. Оно включает все силы, выступающие за оздоровление общества, коммунистов, комсомольцев, беспартийных, верующих, женщин, ветеранов, молодежь, представителей всех основных общественных организаций. Это движение отражает глубинные процессы современной общественно-политической жизни, укрепляет уверенность в успехе дела перестройки».

Существенным элементом этого движения стали и «неформалы». Более того, они уже утвердились как постоянная «составляющая» политической жизни нашей страны.

Борис КУРАШВИЛИ,
доктор юридических наук.

ЦІ ПРЫПЫНІЛАСЯ ПЕРАБУДОВА Ў САВЕЦКАЙ КУЛЬТУРЫ?

ЗВЕРНЕМСЯ ДА ФАКТАЎ

«Перабудова ў савецкім мастацтве прыпынена «зверху». Такі вывад зрабілі некаторыя заходнія назіральнікі. З іх пункту гледжання, «шлагбаум» перад памкненнямі савецкай мастацкай інтэлігенцыі ўзведзены ўжо на XIX партканферэнцыі, дзе крытыкаваліся сродкі масавай інфармацыі. Далейшыя ж падзеі, напрыклад, адмова выдаць кнігі А. Салжаніцына і цяжкасці з выданнем ці пастаноўкай на сцэне і ў кіно шэрагу іншых твораў успрымаюцца імі як «прыкметныя змяненні» палітыкі ў галіне мастацкай культуры.

Думаецца, падстаў для такіх паспешлівых заключэнняў няма. Больш таго, усё, што адбываецца цяпер у савецкім мастацтве, у савецкім культурным жыцці, сведчыць якраз аб адваротным.

На XIX партканферэнцыі сапраўды не ўсім дэлегатам прыйшліся да густу дзеянні прэсы і дзейнасць мастацкай інтэлігенцыі. Частка з іх даволі рэзка рэагавала на выступленне Р. Бакланова, галоўнага рэдактара часопіса «Знамя». Але ж вядома, што канферэнцыя ў выніковых дакументах, пацвердзішы ў самай рашучай форме недапушчальнасць дыктату і камандна-адміністрацыйнага стылю ў мастацтве, выказалася за расшырэнне свабоды творчасці і публічнасці.

Ці выконваюцца гэтыя рашэнні партканферэнцыі? Ці не засталіся яны на паперы? Звернемся да фактаў.

Літаратурныя часопісы працягваюць публікаваць творы А. Платонава, Б. Пастэрнака, В. Шаламава, У. Набокова, Я. Зяміцына... Прысвячаюць свае старонкі творчасці В. Някрасава (ён пасмяротна адноў-

лены ў Саюзе пісьменнікаў ССРСР), В. Вайновіча, І. Бродскага, Ю. Даніэля, якіх яшчэ параўнаўча нядаўна называлі «антысавецкамі» і «дысідэнтамі».

У папулярнай тэлевізійнай праграме выступае яшчэ зусім нядаўна апальны гісторык Р. Мядзведзеў. Каля дзесяці яго твораў рыхтуюцца да друку. Аўтар некалькіх артыкулаў у цэнтральнай прэсе—академік А. Сахараў.

На экраны кіно і тэлебачання дэманструюцца мастацкія і дакументальныя фільмы аб злычынствах сталінізму, аб карупцыі, у тым ліку і ў верхніх эшалонах улады, расказваецца аб наркаманіі і прастытуцы—тэмах, якія раней знаходзіліся пад забаронай.

У самых прэстыжных выставачных залах экспануюцца карціны і скульптуры мастакоў-авангардыстаў. Разам з рэалістычнымі ўдзельнічаюць і ў замежных аглядах. Па радыё і тэлебачанні гучыць музыка кампазітараў-мадэрністаў С. Губайдулінай, А. Шнітке, Э. Дзянісава. У мінулым пра іх гаворыць было не прынята, на іх творчасць накладвалася своеасаблівае табу.

Сёння цэнтральны штотыднёвік «Неделя» піша пра М. Растрпавіча, друкуе заклік прафесара М. Гальдштэйна з ФРГ папулярнаваць творчасць гэтага выдатнага музыканта.

Цяпер пра выданне кнігі А. Салжаніцына. Тут няма сакрэтаў і тайнаў. У «Літаратурнай газетзе» змешчана справаздача аб дыскусіі ў Сакратарыяце Саюза пісьменнікаў ССРСР. Меркаванні тут падзяліліся. Некаторыя прамоўцы лічылі, што творы А. Салжаніцына трэба апублікаваць, ін-

шыя гаварылі, што погляды Салжаніцына несумяшчальныя з нашым ладам, ідэалогіяй, і, значыць, выдаваць яго не варта. Было прынята рашэнне: даручыць праўленню Саюза пісьменнікаў яшчэ раз разгледзець гэтае пытанне, а таксама абавязкова запрасіць дазвол на публікацыю самога аўтара.

Як бачым, пастаноўка пытання і яго вырашэнне вядуцца па дэмакратычных правілах. А гадзі тры назад падобная дыскусія магла б нарадзіцца толькі ва ўяўленні.

Нядаўна ўрад ССРСР адмяніў лімітаванне падпіскі на газеты і часопісы. 20 кастрычніка рашэннем Палітбюро ЦК КПСС дэзаўгуіраваў пастаноўка ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня 1946 года «Аб часопісах «Звезда» і «Ленинград». Негатыўны ўплыў гэтага дакумента выдала ўсё савецкае мастацтва. Разгромная пастаноўка, якая нічога агульнага не мае з ленынскімі прынцыпамі кіраўніцтва культуры, прынятая па асабістай ўказанню Сталіна, адвольна абвінавачвала выдатных літаратараў А. Ахматава і М. Зощанку ў «апалітычнасці» і «бэзыдэйнасці», паслужышы пачаткам чарговай кампаніі супраць творчай інтэлігенцыі.

Хоць гэтую пастанову адмяніла ўжо само жыццё, рашэнне Палітбюро ЦК КПСС—яшчэ адзін красамойны прыклад, што сведчыць аб працягу прагрэсіўных пераўтварэнняў, іх незваротнасці.

Вядома, перабудова ў мастацтве—не рух па роўнай асфальтаванай дарозе. У яе ёсць свае ўплывовыя праціўнікі. Але спыніць яе яны не могуць. «Белыя плямы» працягваюць знікаць. «Забароненыя зоны» працягваюць звужацца. Факты гавораць менавіта пра гэта.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

На кінастудыі «Беларусьфільм» ідуць здымкі фільма па сцэнарыю Міхаіла Шлехава, у аснову якога пакладзена вядомая аповесць Васіля Быкава «Круглянскі мост». Ён расказвае аб цяжкіх буднях Вялікай Айчыннай вайны, аб яе салдатах. Новая стужка ўздымае маральныя праблемы. Асноўная ўвага сканцэнтравана на развіцці псіхалогіі герояў аповесці.

НА ЗДЫМКУ: (злева направа) рэжысёр-пастаноўшчык Аляксандр МАРОЗ, Даніла—акцёр Пётр САЛДАТАЎ, Брытвін—Уладзімір ГРЫЦЭЎСКІ, Маслакоў—Уладзімір БОБРЫКАЎ.

Фота У. ШУБЫ.

СПАДЧЫНА

ШЛЯХІ ВЯДУЦЬ ПРАЗ СТРОЧЫЦУ

Рэспубліканскі музей пад адкрытым небам будзеца ў мясцінах, якія з'яўляюцца не толькі помнікам прыроды (пойма вярхоўя Пцічы, рэчышча Менкі), але і гісторыі. Тут і курганныя могільнікі, гарадзішча на Менцы, вёска Строчыца. Гістарычны прэстыж курганоў і гарадзішча зразумелы. Ці не таму так доўга ставіліся да Строчыцы абывака, што яна была нявывучанай: без мінулага, а значыць і без будучыні.

Аднак некалькі гадоў назад у вёсцы быў знойдзены манетны скарб XVII—XVIII стагоддзяў. Пра астатняе паведамлілі дакументы архіва.

Аб старадаўнасці вёскі гаворыць назва патранамічнага паходжання (ад імя Строчыц). Менавіта ад гэтага кораня паходзяць назвы вёскі і ракі Строча, што ў Астра-вечкім раёне. У XVIII стагоддзі Строчыца належала панам Іваніцкім з суседняга маёнтка Воўчавічы. У пачатку XIX стагоддзя ў Строчыцы лёс прывёў Івана Чачота (ажаніўся з уладальніцай Антаніянай Іваніцкай). Ён быў настаўнікам мінскай гімназіі, паходзіў з вядомага роду Чачотаў (з яго вайшаў і філолаг-фалькларыст Ян Чачот). Іх продак, Васіль Данілавіч, за страчаны маёнтак у Смаленскім ваяводстве атрымаў ад Сігізмунда Аўгуста ўладанне пад Слонімам. Яго нашчадкі тут жылі пры Сігізмундзе III і Уладзіславе IV. Хутка яны падзялілі спадчынае ўладанне і частка іх перасялілася на Навагрудчыну. У XIX стагоддзі Чачоты ў Мінскім павеце валодалі, у прыватнасці, маёнтак Атцэда. Чачоты мелі герб: «...два месяцы няпоўныя... хрыбтамі адзін да другога звернутыя, усялякі з іх адным рогам угару, другім уніз звернуты, у чырвоным полі на шлемі пяць стравусавых пер'яў». Іван Чачот памёр, адлісаўшы на 12 двароў строчыцкіх сялян 1 200 рублёў серабром і 3 000 рублёў бедным вучням гімназіі. Аднак грошы маглі быць выплачаны толькі пасля смерці жонкі Антаніны Іваніцкай, якая пры жыцці павінна была атрымліваць праэнты. У 1835 годзе яна выходзіць замуж за пана Камінскага ў Ігуменскі павет і прадае строчыцкае ўладанне Феліцыяну Немаршанскаму. У пачатку нашага стагод-

дзя Немаршанскія валодалі вядомым маёнткам Лошыца пад Мінскам, мелі ўладанні ў Барысаўскім павеце. Заснавальнік роду значыцца ў датаваным 1520 годам рэгістры «шляхтом, знаходзімым за караля Уладзіслава Ягелы на вайне з крыжакі». Герб уяўляў шчыт, падзелены вертыкальнай рыскай. «На правым баку — шчога пяма. На левым — палова арла з галавою ў адзін бок звернутай, з крылом расцягнутым. У сярэдзіне над рыскай — каралеўская карона з крыжам». Відца, такая геральдыка ўказвала на нейкае дачыненне да каралёў. Уладальнік Строчыцы Феліцыян паказаны ў радаслоўнай у сёмым калене. 22 чэрвеня 1840 года строчыцкі фальварак, вёска і засценак Паповічы былі проданы за 13 тысяч рублёў Юліяну Таўтагерды-Држнівічу. Новы ўладальнік таксама быў радавітым. На іх гербе «...паміж двума рыскамі з правага боку ічыта налева ідучымі тры камені ў чырвоным полі, на шлемі — тры стравусавыя пер'яў». Згодна легендзе, герб гэты прывёз у Польшчу вандруючы рыцар «воін Мутэн». Ён адправіўся з Бургундыі праз Багемію служыць польскаму каралю Баляславу Крываустаму (памёр у 1138 годзе). У час Гарадзельскага сейма ў 1413 годзе гэты герб «на сябе і на сваю фамілію» прыняў «самапярвейшы» літоўскі дваранін Мікалай Таўтагерды і перанёс яго ў Літву». Яго нашчадак, ротмістр Сігізмунд Таўтагерды-Држнівіч валодаў маёнткам Чырвоны Бор на Навагрудчыне. Сын Сігізмунда Карл у першай палове XVIII стагоддзя служыў пры двары і меў двух сыноў — Казіміра і Уладзіслава. Апошні быў дваранінам ад казны, навагрудскім чашнікам, удзельнічаў з братам у вайне супраць Сапегаў, быў паранены. Лёс Казіміра невядомы, а Уладзіслаў меў трох сыноў — Сігізмунда, Івана і Казіміра, якім пасля продажу ў 1706 годзе маёнтка Чырвоны Бор «з выпадку даўгоў і страт, у ваенны час панесеных», пакінуў толькі грошы. Лёс Сігізмунда невядомы, Казімір памёр бяздзетным, а Іван выслужыў чын ротмістра ў гусарскім палку, меў маёнтак на Браслаўшчыне.

ТАПОНІМЫ—БЯСЦЭННЫЯ ПОМНІКІ ВУСНАЙ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

ЧАМУ ТАКАЯ НАЗВА

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 49, 50).

Элемент-іч спачатку служыў для абазначэння годніцы або радавой сувязі, затым—для абазначэння сына па бацькоўскай лініі. Так, патомкі Бабра, Азарыя, Даўманта называліся адпаведна Бабровычы, Азарычы, Даўмантавічы. Калектывы родзічаў, або патраніміі (ад грэчаскіх слоў «патэр», «патрос» — бацька і «онома» — імя—найменне па продках бацькоўскай лініі) складаліся ва ўмовах патрыярхальна-радавога ладу, але ў перажытачных формах захоўваліся і ў шэрагу наступных фармацый. Іны сумесна валодалі зямлёй, разам сяліліся. Патранімічныя гвяды ўяўлялі сабой групу пасёлкаў вялікіх і малых сем'яў, якія ўзніклі ў выніку разрастання і дзялення адной патрыярхальнай сямейнай абшчыны. Такі сямейна-радавы комплекс у той ці іншай форме захоўваў гаспадарчае, грамадскае і ідэалагічнае адзінства і меў агуль-

ную назву паводле асабовага імя пачынальніка рода. Патранімічны характар мелі многія беларускія абшчыны сёлы і дварышчы нават ў XVI стагоддзі. У старабеларускіх помніках захаваліся звесткі, якія прасвятляюць матывы прысваення назвы такім паселішчам. Так, у «Рэвізіі Кобрынскай эканоміі» паведамляецца, што ў сяле Ціхновічы жыў Манойла Ціхновіч, Ігнаты — два Ціхновічы, у сяле — Шубічы — Яцута Шубіч, Пац Шубіч, Лук'ян Шубіч, у сяле Сазановічы — Андрэй Сазановіч, Хвед Сазановіч, Трухан Сазановіч, у сяле Аляхновічы — Сцяпан Аляхновіч, Мішко Аляхновіч. Ёсць пацвярджэнне таго, што патранімічныя паселішчы знаходзіліся ў калектыўным валоданні нашчадкаў пэўнай асобы. Напрыклад, дварышчам Несцяровіч валодалі Філіп, Васіль, Яцына, Нянадзек і Дзмітрый Несцяровічы, дварышчам Талачковіч — Рыгор, Ждан, Нянад Талачковічы. І сёння яшчэ нярэдка

сустрэкаюцца вёскі, у назвах якіх паўтараюцца прозвішчы іх жыхароў. У вёсцы Качановічы жывуць людзі па прозвішчу Качановічы, у вёсцы Калауравічы—па прозвішчу Калауравічы.

Большасць беларускіх назваў на -ічы ўтворана ад стараславянскіх асабовых імён, імён-мянушак і прозвішчаў: Гарыдавічы, Добравічы, Калядзічы, Пухавічы, Раванічы, Радзічы, Раўбічы, Свідзічы, Сейлавічы, Субодзічы, Судзевічы, Смалявічы, Сякерычы, Труханавічы, Чудзевічы. Сярод іх ёсць тапонімы старажытна-рускага перыяду і храналагічна больш познія.

Немалую ролю ў станаўленні тапонімаў на -ічы адыгралі грэчаскія хрысціянскія імёны. Часцей за ўсё яны выступаюць у народным варыянце: Міхалевічы, Данілавічы, Панюцічы, Якавічы, Якішычы, Ярэмічы, Яцкавічы. Асобныя тапонімы на -ічы суадносяцца з уласнымі назвамі рэк або азёр. У такіх выпадках элемент -іч не мае патранамічнага значэння. У старажытнасці людзі, якія жылі на рацэ Суле, называліся сулічамі, на рацэ Балі — балічамі, на рацэ То-

неж — танежычамі, на возеры Дуба — дубічамі. Назва жыхароў звычайна пераходзіла і на паселішча.

Многавяковы, бесперапынны працэс утварэння тапонімаў на -ічы ў беларускай этна-моўнай зоне сведчыць аб выключнай жывучасці ў беларускай старажытнай сялянскай фарме калектыўнага саўладання зямлёй.

Як бачым, тапонімы — не проста слоўныя знакі, арыенціры на мясцовасці. Гэта — важная, каштоўная частка нашай культурнай спадчыны. У геаграфічных назвах засталіся жывыя ў якасці многія старажытна-рускія словы і асабовыя імёны эпохі Кіеўскай Русі, многія народныя словы і выразы, якія не трапілі ў кніжную і афіцыйную мовы старажытных перыядаў. Геаграфічныя назвы з'яўляюцца сведкамі гістарычных умоў тыя эпох, калі яны ўзніклі і фарміраваліся, своеасаблівымі гістарычнымі дакументамі або помнікамі. Таму берагчы і цаніць іх трэба так, як мы беражам і цнім кожную нашу археалагічную знаходку.

Валянціна ЛЕМЦОГОВА,
доктар філалагічных навук.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

«прыжыўшы сына Мацвея, скончыў жыццё 1778 года». Да паўналецця Мацвей жыве ў апецы ў падкаморыя Рамуальда Вышкоўскага, потым паступае на службу ў парадную кавалерыю Вялікага княства Літоўскага. Пасля далучэння апошняга да Расійскай дзяржавы выйшаў у адстаўку і жыў на Мазырышчыне. У 1801 годзе ў яго нараджаецца сын Юліян (уладальнік Строчыцы). Ён некаторы час жыве ў Вілейскім павеце, потым выпраўляе пасаду адваката ў розных мінскіх судах, жэніцца з дачкою памешчыка Пінскага павета Вікенція Скакоўскага Камеліі, стварае вялікую сям'ю (шэсць сыноў, пяць дачок).

Ну а як жа сама вёска, Строчыца? Інвентар 1844 года, карціна прыгоннай Беларусі. Трынаццаць двароў, прозвішчы Будай, Савіцкія, Германовічы, Шчаткоўскія, Бабічы. На адным двары невялікі сем'я: сыны з жонкамі і дзецьмі, «удольнікі», сваякі гаспадары, «кутніца», жонка дваровага чалавека Карлія. Сярэдні ўзрост жыхароў — ад 30 да 45 гадоў. Старэйшаму, Антону Будаю — 56. Усяго палічвалася 109 душ (53 мужчыны і 56 жанчын). На ўсю вёску мелася 25 коней, 31 вол, 29 кароў, 11 цялят, 115 авечак, 83 свінні.

Усяго ў маёнтку палічвалася каля 700 дзесяцін зямлі, з іх сялянскай толькі 157. На кожны двор прыходзілася каля 3/4 валокі. Гаспадарчыя работы падзяляліся на цягляны і паўцягляны. На першыя сяляне павінны былі прыходзіць з валом ці канём. Апошнія выконваліся без цяглавай сілы, у асноўным жанчынамі. Для ўборкі збожжя ці сена выкарыстоўваліся так званыя згоні, 8—12 дзён з душы ў летні час. Да ліку рабочых душ палежалі сяляне ва ўзросце ад 15 да 60 гадоў. Узімку сяляне павінны былі спраўляць падарожніну, былі і грамадскія работы: шарваркі, г.зн. рамонт дарог, работы на карысць царквы, начыны каравулы, ачыстка комінаў у панскім доме. Рабочы дзень ачыўся ад усходу да захаду сонца. З кожнага двара штогод спаняжалася з валокі зямлі двое куранят, двое парасят, дзесятак яек, капа грыбоў, арэхаў. Сяляне аплачвалі і дзяржаўныя падаткі. У любы момант пан мог прыцягнуць селяніна да працы на фальварку і плаціў яму «па выслузе»: лясному вартушніку — пятнаццаць фурману — чатырнаццаць рублёў і па два гады кажух і дваццаць аршын палатна штогод.

(Заканчэнне на 8-й стар.)

НА РАДЗІМЕ КАРАТКЕВІЧА

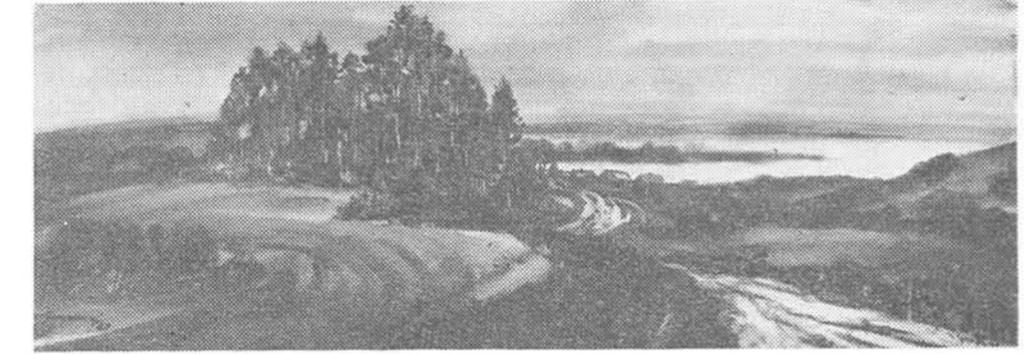
У дзень нараджэння пісьменніка Уладзіміра Караткевіча (яму споўнілася 68 гадоў) у Оршы адкрылася выстаўка, прысвечаная яго памяці. Яна размешчана ў фэе кінатэатра «Перамога». У экспазіцыі фатаграфічны цыкл В. Ждановіча «Уладзімір Караткевіч на Палеэсі», які складаецца са здымкаў 1969—1984 гадоў. Некаторыя з гэтых фатаграфій скарыстаны ў афармленні апошняй кнігі паэта «Быў. Ёсць. Буду». Наведвальнікі выстаўкі пабачаць таксама графічныя аркушы беларускіх мастакоў — ілюстрацыі і кампазіцыі па матывах твораў У. Караткевіча. Іх прадставілі М. Купава, П. Драчоў, А. Марачкін, В. Мікіта, А. Шэвераў, А. Кашкурэвіч. Тут жа партрэтны рэльеф У. Караткевіча работы скульптара С. Вакара.

П. ВАСІЛЕЎСКІ.

Персанальная выстаўка малядога графіка Міколы Аўчынінікава адбылася ў Маладзечне. Аўтар прадставіў на суд глядачоў 53 творы, у асноўным акварэльныя аркушы, якія з'явіліся ў выніку яго творчых вандровак па Маладзечаншчыне.

У экспазіцыі можна было вызначыць пяць сюжэтных-тэматычных цыклаў, пяць апаэтычных нізак — па-мастацку кампазіцыйна завершаных твораў.

Дакладнасць малюнка, манументальнасць вобразнага рашэння ўласцівыя невялікім па памерах аркушам «Завіруха. Аборак», «На ўзвышшах Навагрудка», «Крэва. Вечар» з цыкла «Старажытныя помнікі Беларусі». Другая нізка — «Зямля паэтаў» акрэслена мяккай, напеўнай лірычнасцю і любасцю аўтара да тых мясцін, дзе ён нарадзіўся, да роднай беларускай прыроды, якая ўзрастае нацыянальных песняроў. Светлыя пачуцці ўзнікаюць, калі знаёмішся з аркушамі «Сядзіба ў Альбу

ці», «Вязынка—сяло Купалы», «Маладзін над Ракуцёўшчынай», «Свір. Ля касцёла», «Дарогамі паэта» [трыпціх].

У трэцім цыкле тонкія трапяткія акварэльныя адценні фарбы надаюць у нечым прыватным вядомым мясцінам, зязаным з паўстаннем К. Каліноўскага: «Сухое дрэва», «Кушыяны І», «Куш-

ляны ІІ», «Плебань». Нарачанскай нізцы ўласцівы расказанасць творчай манеры аўтара, дасканаласць валоданне акварэльнай тэхнікай, у прыватнасці, захоплваюць «Раніца туманная», «Восень». Серабрыста-халодная гама з дасканалым графічным малюнкам дае адчуць глядачу нават «дыханне» славуцых мясцін, з якімі звязаны лёс многіх нашых паэтаў. У завяршальны цыкл увай-

шоў шэраг работ, прысвечаных Маладзечну, дзе жыве і працуе мастак.

Працам акварэліста Міколы Аўчынінікава не ўласціва яркая дэкаратыўнасць і кідкасць, але яны прыцягваюць глядача ўнутраным сьвятлом, запрашаюць да роздуму аб роднай зямлі, Радзіме, Бацькаўшчыне.

У. ПРАКАПЦОЎ.

НА ЗДЫМКУ: «Мястра». З серыі «Нарачанскі край».

ПРА ЖЫЦЦЁ І ДЗЕЙНАСЦЬ МАЦЕЯ БУРАЧКА

ІЛЮСТРАВАНАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Выдавецтва «Народная асвета» мае даўнюю традыцыю: выпуск мастацкіх альбомаў пра жыццё і дзейнасць нашых выдатных пісьменнікаў. І вось з'явілася першая «ілюстраваная энцыклапедыя», прысвечаная беларускаму літаратуры дакастрычніцкай эпохі, «Францішак-Бенядзікт Багушэвіч. Жыццё і творчасць». Аўтары-складальнікі Уладзімір Содаль і Еўдакія Мазюш.

Чаму менавіта з Ф. Багушэвіча пачалося засваенне нашага недалёкага па часе, але легендарнага па ўспрыняцці літаратурнага мінулага? Аджак прасты: Францішак Багушэвіч — самы яркі нацыянальны паэт XIX стагоддзя. Аднак ці не галоўнай прычынай, што менавіта ягонай постацю распачае ілюстраваная-мастацкая асветная літаратурнага мацэрыка мінулага стагоддзя, з'явілася шчаслівае захаванне сямейнага альбома паэта. І не варта было У. Содалю ў прадмове прыбядняцца: «Да нас дайшло надзвычай мала фотаздымкаў Ф. Багушэвіча... Усяго ў альбоме змешчана дзесяць фотаздымкаў з выяваю песняра». Так, лічба мізэрная ў параўнанні з аналагічнымі альбомамі пра Купалу ці Коласа. Але... 10 здымкаў нашага паэта XIX стагоддзя! Больш, чым захавалася выяў ад Я. Баршчэўскага, Я. Чачота, А. Рыпінскага, В. Дуніна-Марцінкевіча, А. Вяртыг-Дарэўскага, Я. Лучыны, А. Гурыновіча, разам узятых. Ну а тое, як выглядалі П. Багрым, А. Абухавіч, В. Савіч-Заблоцкі, Ф. Топчэўскі, мы і да сённяшняга дня не ведаем, і наўрад ці адшукаюцца іх выявы ў будучыні.

Адзначаныя прычыны стваралі аб'ектыўныя ўмовы для паспяховага выдання. Вырашальным фактарам стала таксама даўня зацікаўленасць У. Содалю прыцягальнай постацю мужыцкага адваката. Апантані даследчык шмат паходзіў дарогамі Багушэвіча — з фотаапаратам і нататнікам. Заўважу: усе панарамныя фотазастаўкі перад кожным з шасці раздзелаў альбома (за выключэннем аднаго) выкананы колісь Уладзімірам Содалем.

Пачатковы раздзел «Першыя

крокі» ўпрыгожвае ашмянскі краявід: белыя бярозы і камяні-валуны паабпал пыльных дарог. Паўдзятка астатніх пейзажаў, зробленых у ваколіцах Свіран і Кушыянаў, — таксама падгледжаны ў фотааб'екты У. Содалем. Каштоўнасць іх неацэнная. У наш тэхнічны век нават краявіды перайначыць можна лёгка, да непазнавальнасці. І там, дзе быў лясны пагорак-курган з векавымі дубамі, сёння брудным жоўта-зялёным вокам глядзіць кар'ер. Шмат якія з мясцін, занятыя Содалем 15—20 гадоў назад, цяпер маюць зусім іншае аблічча. Вось як няма ўжо і тае раздэртае ліпы, здымкам якой пачынаецца другі раздзел альбома «За край свой умёрці гадоў» — пра ўдзел Багушэвіча ў паўстанні 1863 года. Дрэва тое, славуата ліпа Дуніна-Марцінкевіча ў Люцінцы, «уласнаю пасаджана рукою». Цяпер на месцы волата ашчэпак пня вышыня паўтара метра. Прысутнасцю марцінкевічаўскай ліпы ў альбоме складальнікі нібы паўдзілі няпросты лёс 55-гадовага патрыярха беларускага прыгожага пісьменства і лёс 23-гадовага дзецюка-паўстанца, будучага пераемніка святой справы адраджэння роднай літаратуры.

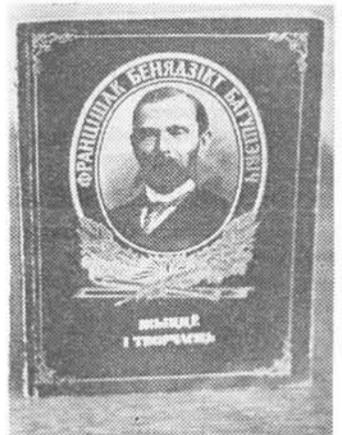
Трэціму раздзелу «За межамі Беларусі» папярэднікае настраўвае здымак адзінокага дуба сярод жытнёвага поля. Мэгутнае самотнае дрэва атаясамліваецца з вобразам сына-выганніка, што 20 гадоў быў адарваны ад Бацькаўшчыны. Убачыць чытач, як выглядалі ў мінулым заштатныя гарадкі Грызавец Валогодскай губерні (куды ні закіне служылага чалавека дзеля кавалка хлеба!) і ўкраінскі Канатоп. Апошняя ілюстрацыя ў раздзеле — фотакопія праўдзіна Багушэвіча ў Нежынскі акруговы суд з просьбаю звольніць са службы. Было гэта 2 лютага 1884 года, акурат на зімовае свята Грамніцы («палова зіміцы»). А на веснавое свята Звеставанне («калі нават птушка гнязда не робіць»), 25 сакавіка, Багушэвіч ступіў на віленскі брук, камяні якога памяталі яго лёгкі юначы крок з гімназічных часоў.

Чацвёрты раздзел «На роднай зямлі» адкрывае велічны

дуб у фальварку Грудзішча, дзе ў 1891—1895 гадах жыла сям'я Янкі Купалы. Чытач зноў сутыкаецца з сімвалічным перазовам родных мясцін нашых першых песняроў. Яно так. Пакідаў Францішак Беларусь — на ёй заставаўся зацкаваны люцінскі дудар. Вярнуўся, калі падрасталі Цётка, Ядвігін Ш., калі першыя самастойныя крокі на нескаронай зямлі рабілі Ясь Луцэвіч і Кастусёк Міцкевіч. Хоць з часу забароны беларускага перакладу пазмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш», зробленага Дуніным-Марцінкевічам, і мінула 30 гадоў, аднак друкаваць вершы на «хамскай гаворцы» царызм па-ранейшаму не дазваляў. Таму Багушэвіч наважыўся выдаваць творы за мяжою, каб потым кантрабандным шляхам правозіць на Беларусь. Так у Кракаўскай друкарні Анчыца восенню 1891 года з'явілася ценёная «Дудка беларуская» Мацея Бурачка, праз год — апаэтычнае «Тралялёначка» (ананімна), а ў 1894 годзе (у Пазнані?) выйшаў другі зборнічак паэзіі «Смык беларускі» Сымона Рэўкі з-пад Барысава.

Аднак славу літаратара Францішак Багушэвіч здабыў адно пасля смерці. У паўсядзённым побыце ён быў слынным за аданага абаронцу прынятых і гаротных, адваката, надзеленага чуйным спагадным сэрцам (рэдка з'ява сярод судовых служкаў). Міласэрнасць і бескарысліваць юрыста Багушэвіча вялікага прыбытку ў сям'ю не прыносіла, жылі сціпла, у даўгах. Таму выратавальнай салямінай спала на іх спадчына, атрыманая пасля смерці вяршаўскага сваяка ў 1896 годзе: паэт здолеў разлічыцца з пазыкамі, абдуваць навава занябаную арандатарамі бацькоўскую сядзібу ў Кушыянах і там, як пішуць складальнікі альбома, «цэлым аддацца працы для сваёй зямлі і сваіх суайчыннікаў». Пра ўсё гэта ідзе гаворка ў 5-м раздзеле «Мужыцкі адвакат», эпіграфам да якога стаяць, бадай, самыя пранікнёныя ва ўсёй нашай багушэвічыяне радкі:

На ўсю Беларусь
мільён пракурораў,
І толькі адзін,
толькі ён адвакат...
(Рыгор Семашкевіч).

Апошні раздзел «Аб сабе хачу пакінуць памяць» адкрываецца панарамным здымкам помніка Ф. Багушэвічу на фоне стромкага жупранскага касцёла. Памяць пра выдатнага песняра, як і належыць, найбольш шануецца ў яго радзімых мясцінах, што можна прасачыць па адабраных фотаздымках: мемарыяльная дошка ў гонар Ф. Багушэвіча ў жупранскім касцёле, камень «Памяці Мацея Бурачка» ля недалёкай Лысай гары, надмагільная пліта з барэльефам на жупранскіх могілках, краязнаўчы музей у Ашмянах, мясцовы калгас і сярэдняя школа імя Ф. Багушэвіча ў Жупранах — вось няпоўны пералік даніны памяці, сплачанай паэту ягонымі землякамі. Альбом пра Ф. Багушэвіча — удача таксама і мастака Міколы Купалы. Варта належна ацаніць апэратыўнасць і прафесіяналізм В. Альшэўскага, В. Александровіча, Ю. Герасіменкі-Жызнеўскага, М. Гуршанкова, В. Слюнчанкі, Г. Сянькоўскага, Ф. Янушкевіча, якія сваімі працамі адгукнуліся на просьбу складальнікаў альбома. Поруч з творамі М. Андрыёлі, Я. Драздовіча, П. Драчова, М. Купалы, П. Сергіевіча, Я. Ціхановіча, выкананымі ў розныя часы, яны дапамаглі наблізіць эпоху Мацея Бурачка.

Шкада, што гэты грунтоўны, чужоўна ілюстраваны альбом мае тыраж усяго 7 500 экзэмпляраў. Не дзіва, што на паліцах кнігарняў ён не залягаўся і тыдня. Застаецца толькі спадзявацца, што да юбілею песняра (150-годдзе паэта святакуецца ў 1990 годзе і па лініі ЮНЕСКА) альбом «Францішак-Бенядзікт Багушэвіч. Жыццё і творчасць» будзе перавыдадзены.

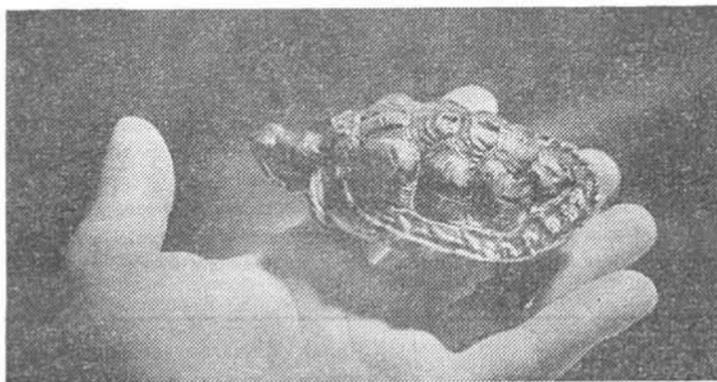
Язэп ЯНУШКЕВІЧ.

— Не пужайцеся, ён добры, — з гэтымі словамі наш экскурсавод узяў на рукі вялікага тыгравага пітона. Трохметровая змяя не кінулася нападаць або ўцякаць, а мірна ўладкавалася адпачываць на плячах свайго гаспадара.

Такую карціну мы назіралі ў Доме прыроды Мінскага гарадскога савета Рэспубліканскага таварыства аховы прыроды на выстаўцы аматарскіх тэрарыумаў. Наведвальнікі маглі ўбачыць тут рэдкіх змей, чарапах, насякомых, жаб, трытонаў — прадстаўнікоў фауны розных кантынентаў. Многія з экспанатаў занесены ў Чырвоную кнігу. Арганізавалі выстаўку мінскія аматары тэрарыумаў і члены гарадскога кааператыва «Нэсі». Калекцыянеры С. Прохарчык, В. Бібікаў, С. Іваноў прадставілі рэдкія экспанаты, самі пабудавалі выставачнае абсталяванне і ахвотна выконваюць ролю экскурсаводаў.

З цікавасцю слухаюць наведвальнікі пра звычайкі жыхароў лесу, пустыні, гор. Расказ экскурсавода час ад часу дапаў-

няецца напамінам пра тое, што ўсё менш застаецца на планеце тых ці іншых жывёлін. Неразумнае гаспадаранне чалавека — асушэнне балот, знішчэнне лясоў паставіла многія віды на мяжу знікнення. Таму асабліва актуальнае паведамленне экскурсавода, што цёмны вялікагаловы полаз, занесены ў міжнародную Чырвоную кнігу, нядаўна ўпершыню даў прыплод ва ўмовах тэрарыума. І гэта поспех мінскіх аматараў прыроды.

— Галоўная мэта выстаўкі — не толькі расказаць пра самых малавядомых прадстаўнікоў фауны, але і пераканаць, што ім тэрмінова патрэбна дапамога чалавека, — гаворыць мінскі калекцыянер урач С. Іваноў.

Я. ПЯСЕЦКІ.
НА ЗДЫМКАХ: мінскі тэрарыуміст урач С. ІВАНОВУ; балотная чарапаха — малавядомы прадстаўнік Беларускай фауны; многія жадаюць паглядзець выстаўку; ой, як цікава!

Фота аўтара.

ШЛЯХІ ВЯДУЦЬ ПРАЗ СТРОЧЫЦУ

(Заканчэнне.
Пачатак на 6, 7-й стар.)

Каб стаць сапраўдным работнікам, патрэбна было выканаць пэўную норму, ці «ўрок гаспадарчых работ»: узяць адзін морг параваловымі дзвюма сохамі, забаранаваць два моргі парай коней, зжаць морг азімага ці яравога жыта тром-пяці жнеям; змалаціць азімага хлеба нявысушанага ў асеці пяць-дзесяць снапоў, а яравога адну капку; на працягу двух дзён высечы адну сажань дроў. Каб зарабіць грошы на пакупку солі ці жалеза, сяляне адпраўляліся на вываз дроў ці лесу на продаж у Мінск.

Рэвіскія сказкі Строчыцы за 1858 год. Яны паведамляюць, што ў 1856 годзе вёска наведла чума і многія памерлі.

Устаўная грамата маёнтка за 1862 год. З яе відаць, што засценак Паповічы (зараз вёска на захад ад Строчыцы) да 1835 года знаходзіўся ў арэндным трыманні дваран (па больш позніх дакументах, у Беймера і Кяханоўскага), а затым адданы Фёдару Будаю за абавязак пільнаваць лес.

Карта строчыцкіх зямель складзена ў сакавіку 1866 года землемерам Бароўскім. Тут і дарога з фальварка да вёскі, праз яе да моста праз Пціч (і зараз на гэтым месцы ёсць мост) і далей у Новы Двор. Ля могілак скрыжаванне дарогі на Гарадзішча і Воўчавічы. Побач калісці быў карчэмны двор. Вёска паказана з аднабаковай забудовай, характэрнай для паселішчаў узбярэжнага тыпу.

У 1861 годзе адменена прыгоннае права. 10 кастрычніка 1864 года складаецца выкупны акт па строчыцкаму маёнтку. У ім, у прыватнасці, адзначаецца, што глеба на сялянскіх землях напэўна ўгліністая, напэўна глеватая, тут застойваецца вада. Сярэдні ўраджай жыта 1 аўса 2,5—3 зерні. Адсутнасць сенакосаў і выганаў панікала пагалоўе жывёлы, угноенасць палеткаў. Выкупная сума 1 720 рублёў была растэрмінавана на 49 гадоў. Сяляне засталіся ў залежнасці ад паноў яшчэ на паўстагоддзя.

Ці датычыліся Строчыцы сацыяльныя падзеі? Запрос Галоўнай выкупной установы пры Санкт-Пецярбургскай ашчаднай казне ад 10 кастрычніка 1866 года начальніку Мінскай губерні. У ім паведамляецца, што ў сенаціках аб'явах 1863 года накладзена забарона на маёнтак Строчыца пана Држневича за ўдзел у

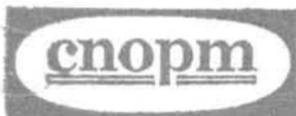
паўстанні 1863 года яго сына Аляксандра-Людзіміра. Нарадзіўся ён у 1839 годзе, значыцца, удзельнічаў у паўстанні ва ўзросце 24 гадоў, служыў канцылярскім чыноўнікам мінскай палаты грамадзянскага суда.

Аб якіх-небудзь іншых важных падзеях у гісторыі вёскі дакументы нічога не паведамляюць. Доўга цягнуцца цяжка аб сагнаванні з маёнтка зашчэпчаных Чачотаў грошай. Нарэшце Сенат у Санкт-Пецярбургу прымае канчатковае рашэнне: маёнтак абавязаны выплаціць грошы.

У 1909 годзе Строчыцкі маёнтак дзеліцца паміж сынамі Юліяна Држневича Уладзіславам і Казімірам. Строчыца з фальваркам застаецца за доктарам медыцыны Казімірам. З дакументаў відаць, што на пачатку XX стагоддзя фальварак уключаў тэрыторыю пад забудовай, сад, агарод (прыкладна па 2 дзесяціны). Млыноў, шкпінарань, смалакурняў, цагельняў не было, г. зн. якая-небудзь вытворчасць адуэтыччала.

...Стаяць старыя дрэвы ўздоўж межаў колішняга фальварка. Побач сад, відаць, на месцы былога. Здалёк бачны на гары могілкі, дзе пахаваны Будаі, Савіцкія, чые нашчадкі жывуць у Строчыцы сёння. Зараз тут 60 двароў. На многіх дамах узоры традыцыйнай разьбы. Захаваліся і гістарычныя дарогі. Яны звязваюць сучаснасць з імем Чачотаў, з Лошыцай, з падземлі 1863 года, працягваюць гістарычны шлях, на пачатку якога курганы і гарадзішча на Менцы. Стварэнне тут музея пад адкрытым небам дазволіць пазбегнуць штучнасці, калі мясцовыя прыродныя і гістарычныя каштоўнасці арганічна злучацца з экспазіцыйнай перавезеным помнікаў у адзіным архітэктурна-этнаграфічным запаведніку. Строчыца пасля добраўпарадкавання і рэгенерацыі гістарычнай забудовы зможа захаваць сваю жывіцяздольнасць, функцыянальна ўзасмадзейнічаць з музеем. На месцы фальварка, шляхам перавозу аналагічнай сядзібы-помніка, варта стварыць тэму паўстання 1863 года, гісторыі прыгоннай Беларусі. Адпаведны помнік мае сэнс перавезці і на месца колішняй карчмы. Гістарычная сапраўднасць помнікаў Строчыцы і яе наваколля створыць асяроддзе, у якім змогуць прыжыцца і помнікі, перавезеныя з іншых куткоў Беларусі.

Аляксандр ЛАКАТКО,
кандыдат гістарычных навук.

У адной восьмай розыгрышу Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў жэрабя зьяўля мінскі СКА і югаслаўскую «Металапластыку» — гандбольныя каманды сусветнага класа. Першая гульня павінна была адбыцца ў беларускай сталіцы. Напярэдадні сустрэчы трэнер югаслаўскай каманды Петар Файфрыч у інтэр'ю журналістам заявіў, што «Металапластыка», калі і праиграе, то не больш трох мячоў.

Але гэтыя прагнозы не спраўдзіліся, Мінчане пера-

маглі з лікам 30:21. Матч у адказ завяршыўся таксама перамогай беларускіх гандбалістаў — 25:22.

А беларускія гандбалісты ў гэтыя дні ўдзельнічалі ў міжнародным турніры ў Польшчы. Мінскі БПІ перамог мясцовыя каманды «Сосніца», «Рух» і «Азот» і заняў першае месца.

На першыстве краіны па хакею пакуль перапынак. І таму мінскія дынамаўцы выязджалі на таварыскія сустрэчы ў Чэхаславакію. Яны двойчы абыгралі сакалоўскі «Банік» — 6:3 і 7:5.

Беларуская тэністка Наталля Зверава і масквічка Ларыса Саўчанка абаранялі гонар краіны на розыгрышы

Кубка федэрацыі. Спартсменцы праходзілі ў Мельбурне.

Нашы спартсменкі ў фінале ўступілі камандзе Чэхаславакіі — 1:2. Але і другое месца зборнай СССР — вялікі поспех. Так высока нашы спартсменкі яшчэ ніколі не падымаліся.

На ўсесаюзных першынствах найбольшую цікавасць выклікалі спартсменцы па бадмінтону ў Мінску. Яны былі адным з першых этапаў падрыхтоўкі да Алімпійскіх гульняў у Барселоне і чэмпіянатам краіны. З беларускіх спартсменаў вызначыўся Віталь Шмакаў. У яго «золата» ў змешанай катэгорыі і «серабро» ў адзіночным разрадзе.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 1700.